

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА
(Інформаційно-аналітичний дайджест)**

Випуск 1 (2017)

(січень – березень 2017 р.)

Київ – 2017

УДК 341:061.1ЄС

Р45

СЕРІЯ «РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА»

Серію рекомендовано до друку Вченою радою Інституту законодавства Верховної Ради України (Протокол № 9 від 26 жовтня 2006 р.)

Реферативний огляд європейського права : інформаційно-аналітичний дайджест / Вип. 1 (2017) (січ. – берез. 2017 р.) – К., 2017. – 74 с.

Серію «Реферативний огляд європейського права» запроваджено в Інституті законодавства Верховної Ради України з метою оперативного системного інформування державних органів, наукових установ та громадськості щодо прийняття європейських законодавчих актів, розвитку європейської правової доктрини та практики Європейського суду з прав людини.

Серію розраховано на народних депутатів України, депутатів місцевих рад, працівників секретаріатів комітетів і фракцій Верховної Ради України, помічників-консультантів народних депутатів України, а також фахівців, які працюють у сфері адаптації національного законодавства до норм європейського права.

УДК 341:061.1ЄС

© Інститут законодавства Верховної Ради України, 2017

РЕЗЮМЕ ВИПУСКУ

У першому розділі реферативного огляду подаються анотації новоухвалених актів Ради Європи. У зазначений період увагу організації привернули, зокрема: випадки нападів на журналістів та представників ЗМІ і питання посилення їх захисту від подібних загроз, а також відповідальності Інтернет-ЗМІ за контент, який вони розміщують на своїх сайтах; питання припинення кібердискримінації і проявів ненависті в Інтернеті; функціонування демократичних інститутів в Україні; активізація соціального діалогу як інструменту забезпечення стабільності та скорочення соціально-економічної нерівності; необхідність ґрунтовного перегляду і реформування загальноєвропейської міграційної політики; окремі питання торговельних угод «нового покоління» тощо.

Серед нових документів Європейського Союзу, огляду яких присвячено другий розділ, – акти, що стосуються приєднання ЄС до Угоди про продовження діяльності Міжнародного науково-технологічного центру, запровадження структури надання послуг портами та загальних правил щодо фінансової прозорості діяльності портів, підвищення ефективності процесу повернення громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території ЄС, посилення боротьби з міжнародним тероризмом та моніторингу нафтових вуглеводнів у харчових продуктах.

Третій розділ збірника присвячено практиці Європейського суду з прав людини за скаргами проти України. Рішення Суду, що увійшли до цього випуску, стосувалися, зокрема, порушення права громадян на справедливий судовий розгляд, заборони катування та права на свободу і особисту недоторканність.

Четвертий розділ огляду містить матеріали стосовно реформи європейської міграційної політики та перспектив і завдань для головування Мальти у першому півріччі 2017 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ	7
I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ.....	9
ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ	9
<i>Рекомендація 2097 (2017) від 24 січня 2017 року «Напади на журналістів і свобода ЗМІ в Європі»</i>	9
<i>Резолюція 2141 (2017) від 24 січня 2017 року «Напади на журналістів і свобода ЗМІ в Європі»</i>	10
<i>Резолюція 2143 (2017) від 25 січня 2017 року «Інтернет-ЗМІ і журналістика: виклики та відповідальність».....</i>	11
<i>Резолюція 2144 (2017) від 25 січня 2017 року «Про припинення кібердискримінації і проявів ненависті в Інтернеті»</i>	13
<i>Резолюція 2145 (2017) від 25 січня 2017 року «Функціонування демократичних інститутів в Україні»</i>	15
<i>Резолюція 2146 (2017) від 25 січня 2017 року «Активізація соціального діалогу як інструменту стабільності та скорочення соціальної і економічної нерівності»</i>	20
<i>Резолюція 2147 (2017) від 26 січня 2017 року «Про необхідність реформування європейської міграційної політики».....</i>	22
<i>Рекомендація 2098 (2017) від 25 січня 2017 року «Про припинення кібердискримінації і проявів ненависті в Інтернеті»</i>	23
<i>Резолюція 2151 (2017) від 27 січня 2017 року «Відповідність правозахисним стандартам положень про арбітражне врегулювання суперечок між інвестором і державою, які включаються в міжнародні угоди про захист інвестицій».....</i>	24
<i>Резолюція 2152 (2017) від 27 січня 2017 року «Про торгівельні угоди «нового покоління» і їх наслідки для соціальних прав, охорони здоров'я та сталого розвитку».....</i>	25
<i>Резолюція 2153 (2017) від 27 січня 2017 року «Активізація інтеграції ромів і «мандрівників»</i>	26
II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	28
<i>Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2017/84 від 16 січня 2017 року щодо моніторингу нафтових вуглеводнів у їжі та матеріалах і продуктах, призначених для контакту з харчовими продуктами</i>	28

<i>Рішення Ради (Євросоюз) 2017/248 від 6 лютого 2017 року про укладення Європейським Союзом Угоди про продовження діяльності Міжнародного науково-технологічного центру.....</i>	<i>29</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2017/352 Європейського Парламенту та Ради від 15 лютого 2017 року щодо запровадження структури надання послуг портами та загальних правил щодо фінансової прозорості діяльності портів.....</i>	<i>30</i>
<i>Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2017/432 від 7 березня 2017 року про підвищення ефективності повернення [громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території ЄС] при імплементації Директиви 2008/115/ЄС Європейського Парламенту та Ради.....</i>	<i>31</i>
<i>Директива (Євросоюз) 2017/541 Європейського Парламенту та Ради від 15 березня 2017 року про боротьбу з тероризмом та заміну Рамкового Рішення Ради 2002/475/ЮВС і внесення змін до Рішення Ради 2005/671/ЮВС.....</i>	<i>33</i>
III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	35
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «АБУХМАЇД проти України» від 12 січня 2017 року (заява № 31183/13).....</i>	<i>35</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КЕБЕ ТА ІНШІ проти України» від 12 січня 2017 року (заява №12552/12).....</i>	<i>39</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ЛИКІН проти України» від 12 січня 2017 року (заява № 19382/08).....</i>	<i>43</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КУЛИКОВ ТА ІНШІ проти України» від 19 січня 2017 року (заява № 5114/09 та 17 інших заяв – див. перелік у Додатку).....</i>	<i>45</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «СУРІКОВ проти України» від 26 січня 2017 року (заява № 42788/06).....</i>	<i>48</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «АРТУР ПАРХОМЕНКО проти України» від 16 лютого 2017 року (заява № 40464/05).....</i>	<i>51</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ГАВРІЛОВ проти України» від 16 лютого 2017 року (заява № 11691/06)..</i>	<i>53</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «КАРАКУЦІ проти України» від 16 лютого 2017 року (заява № 18986/06)..</i>	<i>55</i>

<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КРИВЕНЬКИЙ проти України» від 16 лютого 2017 року (заява № 43768/07).....</i>	<i>58</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «МОРОЗ проти України» від 2 березня 2017 року (заява № 5187/07)</i>	<i>59</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ПАЛЬЧІК проти України» від 2 березня 2017 року (заява № 16980/06)....</i>	<i>62</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «КУЗЬМЕНКО проти України» від 9 березня 2017 р. (заява № 49526/07)</i>	<i>66</i>
IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА.....	69
<i>Пріоритети та оцінка перспектив головування Мальти у Раді ЄС у першому півріччі 2017 року.....</i>	<i>69</i>
<i>Реформування європейської міграційної політики</i>	<i>70</i>

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ

ГАТТ – Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 року.

ДЄС, Договір про ЄС – Договір про Європейський Союз.

ДФЄС – Договір про функціонування Європейського Союзу.

Євратом – Європейське Співтовариство з атомної енергії.

Європейська Рада – міждержавна складова Європейського Союзу, до якої входять глави держав чи урядів країн – членів ЄС та Голова Європейської Комісії. Європейська Рада збирається щонайменше двічі на рік під головуванням керівника держави чи уряду держави-члена, що головує в Раді.

Європейське Співтовариство (Співтовариство) – засноване згідно з Римським договором 1957 р. З 1993 р. цей термін було витіснено із загального вжитку терміном «Європейський Союз», тепер він застосовується для позначення міждержавного об'єднання держав-членів, які утворюють Європейський Союз.

Європейський Суд, ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини.

Європейські Співтовариства – Європейське Співтовариство з Атомної Енергії, Європейське Співтовариство з вугілля та сталі, а також Європейське Економічне Співтовариство. Внаслідок їх злиття у 1967 р. цими трьома Співтовариствами керують єдині інституції, тому часто їх узагальнено називають «Європейське Співтовариство». Відколи у 2002 р. Європейське Співтовариство з вугілля та сталі припинило існування, фактично залишилося два Європейських Співтовариства.

ЕКПЛ – (Європейська) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.

ЄП – Європейський Парламент. Одна з семи інституцій Європейського Союзу (ст. 13 Консолідованої версії Договору про ЄС від 2010 р.). Є асамблеєю представників держав – членів ЄС, обирається прямим загальним голосуванням.

ЄС – Європейський Союз. Заснований згідно з Договором про Європейський Союз 1993 р. (інші назви – Маастрихтський договір, Договір про ЄС або ДЄС) зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

КМ (Комітет міністрів) – Комітет міністрів Ради Європи.

Комісія, ЄК (Європейська Комісія) – одна з семи інституцій Європейського Союзу згідно з Договором про Європейський Союз зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

НУО – неурядові організації.

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

ПАРЄ – Парламентська асамблея Ради Європи.

Рада (Рада ЄС) – одна з семи інституцій Європейського Союзу.

РЄ – Рада Європи.

СОТ – Світова організація торгівлі.

Суд ЄС – Суд Європейського Союзу. Одна з семи інституцій Європейського Союзу.

I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ

ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

Рекомендація 2097 (2017) від 24 січня 2017 року «Напади на журналістів і свобода ЗМІ в Європі»¹

У цьому документі Парламентська асамблея нагадує про свою Резолюцію 2141 (2017) «Напади на журналістів і свобода ЗМІ в Європі», і висловлює подяку Комітету міністрів за створення Платформи дій щодо посилення захисту журналістики і забезпечення безпеки журналістів, яка представляє собою унікальний інструмент для професійних медійних організацій, що дозволяє сповіщати Раду Європи про грубі зазіхання на свободу ЗМІ, а також дає урядам держав-членів можливість реагувати на ці сигнали через Комітет міністрів.

У зв'язку з численними серйозними фактами, доведеними до відома держав-членів за допомогою цієї Платформи, Асамблея рекомендує Комітету міністрів:

1) виділяти достатні ресурси для функціонування Платформи у такий спосіб, аби вона мала можливість цілеспрямовано відстежувати сигнали, що надходять;

2) нагадати державам-членам, що відповідно до статті 3 Статуту Ради Європи вони зобов'язані відкрито та ефективно співпрацювати в організації роботи цієї Платформи;

3) включити Білорусь до числа країн, якими займається Платформа.

Беручи до уваги серйозні загрози свободі ЗМІ в зонах конфліктів у державах-членах, а також в умовах надзвичайного стану, оголошеного державами-членами, Асамблея пропонує Комітету міністрів провести тематичну дискусію з цього питання і готова взяти участь у такій тематичній дискусії.

¹ Recommendation 2097 (2017) Attacks against journalists and media freedom in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23403&lang=en>

Резолюція 2141 (2017) від 24 січня 2017 року «Напади на журналістів і свобода ЗМІ в Європі»²

Асамблея стурбована тим, що журналісти іноді стають мішенню поліції під час бурхливих демонстрацій. Хоча правоохоронні органи можуть зупинити такі демонстрації і зобов'язати журналістів піти, фізична недоторканність цих журналістів, а також недоторканність їх обладнання повинна бути забезпечена. ЗМІ не повинні стикатися з перешкодами, повідомляючи про такі демонстрації, що представляють інтерес для громадськості в демократичній державі.

Вітаючи той факт, що журналісти, які проводять розслідування, розкрили неправомірні дії влади в деяких державах-членах, Асамблея, крім цього, дуже стурбована тим, що багато хто з цих журналістів опинилися під тиском урядів, правоохоронних органів або організованої злочинності. Права викривачів і право журналістів не розкривати свої джерела інформації повинні дотримуватися. Асамблея пропонує Групі держав щодо боротьби з корупцією (GRECO), організації «Трансперенсі інтернешнл» та Глобальній мережі журналістських розслідувань тісно співпрацювати в своїй діяльності в цьому контексті.

Відзначаючи, що в ряді держав-членів громадські мовні компанії знаходяться в складній ситуації, Асамблея нагадує, що незалежність таких мовників від урядів повинна бути забезпечена на законодавчому і на практичному рівні. Уряди і парламенти не повинні втручатися в повсякденне управління і редакційну діяльність таких мовних компаній, які повинні встановлювати власні кодекси поведінки при здійсненні журналістської діяльності, а також забезпечувати редакційну незалежність від політичного впливу. На вищі керівні посади не повинні призначатися особи, які очевидно симпатизують певним політичним партіям.

Вітаючи зусилля української влади щодо формування стабільної системи суспільного мовлення, Асамблея підкреслює важливість негайного продовження виконання у повному обсязі закону про суспільне мовлення, прийнятого українським

² Resolution 2141 (2017) Attacks against journalists and media freedom in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23400&lang=en>

парламентом у квітні 2014 року, і перетворення державних медійних компаній в громадські медійні служби.

Вітаючи роботу з виявлення грубих порушень свободи ЗМІ професійними медійними організаціями на всій території Європи, Асамблея закликає держави-члени, ЄС, ОБСЄ та ООН об'єднати зусилля із Радою Європи та підтримати її Платформу дій з посилення захисту журналістики і забезпечення безпеки журналістів. Ця платформа подає сигнали тривоги, тому відповіді урядів повинні використовуватися для поглибленого аналізу серйозних випадків нападів на журналістів і посягань на свободу ЗМІ, особливо коли серйозність і частота таких посягань свідчать про системні проблеми у державах-членах.

Резолюція 2143 (2017) від 25 січня 2017 року «Інтернет-ЗМІ і журналістика: виклики та відповідальність»³

Асамблея підкреслює в цьому документі особливу відповідальність організацій громадського телерадіомовлення компаній за об'єктивне відображення всього різноманіття думок, представлених в суспільстві, і нагадує про Рекомендацію Комітету міністрів СМ/Rec (2012)1 «Про регулювання суспільних засобів масової інформації».

Асамблея звертає увагу на особливе значення прецедентної практики Європейського суду з прав людини і особливо рішення його Великої палати у справі «Дельфі АС проти Естонії». Це знакове рішення роз'яснило обов'язки і повноваження Інтернет-порталів новин у тих випадках, коли вони на комерційній основі надають платформу для коментування користувачами раніше опублікованих матеріалів. Нагадуючи про Резолюцію 1843 (2011) «Захист особистого життя і персональних даних в Інтернеті і мережевих ЗМІ», Асамблея із задоволенням відзначає, що національні суди в Європі зажадали, щоб у функції автоматичного вводу слова були видалені лайливі слова при пошуку імен людей.

Посилаючись на рекомендацію СМ/Rec (2014)7 Комітету міністрів «Про захист викривачів» і нагадуючи про свої резолюції

³ Resolution 2143 (2017) Online media and journalism: challenges and accountability [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23455&lang=en>

1729 (2010) та 2060 (2015) з цього ж питання, Асамблея нагадує державам-членам, що їм належить створити нормативні, інституційні та судові механізми для захисту осіб, які сумлінно повідомляють або розкривають інформацію про погрози або шкоду суспільним інтересам. Це особливо актуально в контексті онлайн-ЗМІ і онлайн-журналістики, оскільки Інтернет є одним з каналів, який зазвичай використовується викривачами для оприлюднення непорядних фактів.

У зв'язку з цим Асамблея рекомендує державам-членам:

– надати громадським мовним компаніям можливість у повній мірі використовувати технічні можливості, які надаються Інтернет-ЗМІ, забезпечуючи, щоб їх присутність в Інтернеті відповідала тим самим високим редакційним стандартам, що і поза Інтернетом; зокрема, громадським ЗМІ слід проявляти максимальну редакційну обачність щодо створюваного користувачами або третіми сторонами контенту, призначеного для опублікування на їх сайтах в Інтернеті;

– визнати в своєму законодавстві та правозастосовній практиці право на відповідь або будь-який інший еквівалентний засіб правового захисту, який дозволяє оперативно скоригувати неточну інформацію в Інтернеті і традиційних ЗМІ;

– забезпечити можливість відстеження правоохоронними органами користувачів Інтернет-ЗМІ в тих випадках, коли вони порушують закон; онлайн-ЗМІ не повинні ставати зоною беззаконня через анонімність користувачів;

– якщо цього досі не зроблено, підписати та ратифікувати Конвенцію Ради Європи про кіберзлочинність, а також Додатковий протокол до неї стосовно введення кримінальної відповідальності за акти расизму і ксенофобії, вчинені за допомогою комп'ютерних систем;

– співпрацювати з Інтернет-ЗМІ і провайдерами Інтернет-послуг із метою розробки кодексів поведінки, керуючись при цьому Кодексом поведінки для протидії незаконному розпалюванню ненависті в Інтернеті, прийнятим Європейською Комісією і найбільшими Інтернет-компаніями 31 травня 2016 року;

– розробити більш чіткі правила відповідальності власників Інтернет-сайтів за контент, що розміщується третіми сторонами,

беручи до уваги, зокрема, знакове рішення Європейського суду з прав людини у справі «Дельфі АС проти Естонії».

Також Європейській федерації журналістів і Асоціації європейських журналістів рекомендується закликати своїх членів забезпечити, щоб професійні журналістські ЗМІ зберігали свої редакційні стандарти і в своєму Інтернет-просторі, включаючи власний медійний контент, рекламу, контент третіх сторін, а також контент, вироблений користувачами, такий як відгуки або коментарі користувачів або матеріали, що подаються користувачами; весь контент третіх сторін, що розміщується в Інтернет-просторі професійних ЗМІ, входить до сфери редакційної відповідальності цих ЗМІ.

Європейській асоціації провайдерів Інтернет-послуг рекомендується закликати своїх членів, які забезпечують функціонування соціальних ЗМІ, пошукачів і «виробників» новин, розробити етичні стандарти якості щодо прозорості власної діяльності і належної обачності своїх медійних служб.

Європейському альянсу інтерактивної цифрової реклами рекомендується розробити стандарти саморегулювання для забезпечення того, щоб рекламодавці і компанії, що займаються зв'язками з громадськістю, ідентифікували власне Інтернет-простір і свої матеріали, що розміщуються в Інтернет-просторі інших структур.

Резолюція 2144 (2017) від 25 січня 2017 року «Про припинення кібердискримінації і проявів ненависті в Інтернеті»⁴

Враховуючи відповідні рекомендації, що містяться в Резолюції 2069 (2015) «Розпізнати і припинити прояви неорасизму», Асамблея закликає держави – члени Ради Європи:

– спільно розробити узгоджене і повне визначення розпалюванню ненависті, яке могло б застосовуватися до всіх випадків розпалювання ненависті в Інтернеті, і скористатися для цього рекомендаціями Європейської комісії проти расизму та

⁴ Resolution 2144 (2017) Ending cyberdiscrimination and online hate [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23456&lang=en>

нетерпимості, що містяться в її загальнополітичній Рекомендації № 15 про боротьбу з розпалюванням ненависті;

– забезпечити, відповідно до прецедентної практики Європейського суду з прав людини, щоб національне законодавство забезпечувало ефективне переслідування за розпалювання ненависті в Інтернеті при повному дотриманні свободи самовираження і, зокрема, свободи критикувати дії органів державної влади;

– забезпечити, щоб національне законодавство охоплювало всі форми підбурювання до насильства щодо окремої особи чи групи осіб, залякування, цькування, погроз і стеження в Інтернеті, з тим щоб мати можливість ефективно переслідувати винних в рамках національного законодавства;

– внести до національного законодавства або стратегічних рекомендацій необхідні зміни для забезпечення того, аби при розгляді випадків розпалювання ненависті в Інтернеті до уваги брався увесь спектр чинників, які є основою для захисту в рамках законодавства про дискримінацію, включаючи стать, колір шкіри, етнічну приналежність, громадянство, віросповідання, сексуальну орієнтацію, гендерну ідентичність, політичні або інші переконання, інвалідність або інші ознаки;

– організовувати регулярні заходи для оцінки поточних потреб у плані боротьби з проявами ненависті, наприклад, визнавши 22 липня Європейським днем жертв злочинів на ґрунті ненависті, до чого закликає Асамблея у своїй Рекомендації 2052 (2014) «Протидія проявам неонацизму і правого екстремізму».

Крім того, Асамблея пропонує національним парламентам мобілізувати зусилля проти розпалювання ненависті і будь-яких форм расизму і нетерпимості, зокрема, за допомогою участі в таких ініціативах, як створений Асамблеєю Парламентський альянс «Ні – ненависті».

Резолюція 2145 (2017) від 25 січня 2017 року «Функціонування демократичних інститутів в Україні»⁵

Парламентська асамблея вітає масштабну програму реформ, прийняту українською владою для виконання вимог, висунутих українським народом під час «Революції гідності». Вона визнає, що ці реформи проходять в непростих умовах, які стали результатом російської агресії на сході України і незаконної анексії Криму. Визнаючи зв'язок між Мінським процесом і рядом реформ, Асамблея підкреслює, що відсутність прогресу у виконанні Мінських угод не слід використовувати в якості виправдання уповільнення інших реформ, які вкрай важливі для демократичної консолідації країни, або відмови від них. Значний прогрес був досягнутий в зміні правової бази, необхідної для проведення реформ. Зараз важливо, щоб ці зміни в законодавстві були реалізовані на практиці і трансформувалися в зміну поведінки і практичних дій.

Беручи до уваги роль Ради Європи як провідної правозахисної організації, яка визначає високі європейські правові стандарти та накопичує успішний досвід їх застосування, Асамблея вітає тісну співпрацю України з відповідними органами Ради. Така взаємодія передбачає надання підтримки в реалізації стратегічно важливих напрямків внутрішніх реформ, включаючи децентралізацію, судову реформу і виборне законодавство, боротьбу з корупцією і ефективний захист прав людини. Значна частина цієї підтримки надається в рамках Плану дій Ради Європи для України, та Асамблея вітає значний прогрес, досягнутий у здійсненні поточного Плану дій на 2015–2017 рр.

Асамблея висловлює занепокоєння з приводу посилення політичної риторики після подій на Євромайдані і війни на сході України, при цьому українські політичні сили, що перебувають у протиборстві, висувають взаємні звинувачення у зраді або екстремізмі. Асамблея закликає всі політичні сили подолати розбіжності і ворожість та спільно працювати в ім'я стабільності і демократичної консолідації країни. Асамблея настійно закликає органи влади вжити всіх можливих заходів щодо забезпечення

⁵ Resolution 2145 (2017) The functioning of democratic institutions in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23453&lang=en>

плюралістичного політичного середовища, в якому політична опозиція могла б повною мірою виконувати свою демократичну функцію.

Поляризація і напруженість, які позначилися на медійному, так само, як і на політичному середовищі, вилилися у кілька нападів на журналістів, що є неприйнятним. Вітаючи засудження владою цих нападів, Асамблея настійно закликає прозоро і в повному обсязі розслідувати їх і забезпечити, щоб винних було покарано. Вона зазначає, що ряд російських журналістів і представників ЗМІ було оголошено загрозою національній безпеці і конституційному ладу, та їм був заборонений в'їзд на територію України. Хоча стурбованість української влади з приводу російської пропаганди та інформаційної війни легітимна і зрозуміла, до заборони на в'їзд журналіста на територію України слід вдаватися лише як до крайнього засобу, як це передбачено статтями 16 і 17 ЄКПЛ та статтею 20 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. Асамблея стурбована публікацією імен та адрес великої кількості акредитованих на Донбасі журналістів, яких з цієї причини звинуватили в колабораціонізмі з повстанцями, що поставило під загрозу їх особисту недоторканність.

Асамблея підкреслює важливість проведення комплексної конституційної реформи для успішного проведення загальної реформи країни. У зв'язку з цим вона тепло вітає той факт, що влада і Верховна Рада вважають пріоритетним процес конституційних реформ і вже досягнуті результати. Зокрема, Асамблея:

– вітає тісне співробітництво з Європейською комісією «За демократію через право» (Венеціанською комісією) і Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи при розробці глави про децентралізацію на основі Європейської хартії місцевого самоврядування та інших застосовних стандартів Ради Європи. Вона визнає, що прийняття цієї глави тісно пов'язане з прогресом у виконанні Мінських протоколів. У зв'язку з цим Асамблея висловлює надію, що прогрес у виконанні Мінських протоколів усіма сторонами-підписантами, зокрема Російською Федерацією, дозволить вже в найближчому майбутньому прийняти поправки в остаточній редакції. Вона підкреслює, що процес децентралізації

має важливе значення для стабільності і демократичної консолідації країни в цілому, приймаючи, зокрема, до уваги етнічний склад регіонів;

– вітає прийняття в остаточній редакції поправок до Конституції, які стосуються судової системи та юстиції, які дозволили усунути серйозні перешкоди, що заважали реформі судової системи відповідно до норм і стандартів Ради Європи. Вона закликає владу, зокрема Верховну Раду, оперативно вжити всіх необхідних правозастосовних законодавчих актів, а також при необхідності внести зміни в чинне законодавство для імплементації цих конституційних поправок;

– особливо відзначає позбавлення генерального прокурора загальної наглядової функції, яка суперечила європейським стандартам. Вона підкреслює, що, скасувавши цю наглядову функцію, Україна виконала ще одне із зобов'язань, які вона взяла на себе при вступі до Ради Європи.

Асамблея очікує, що прийняття поправок до Конституції додасть новий імпульс реформі судової системи, з тим щоб забезпечити її справжню незалежність від зовнішнього і внутрішнього втручання і впливу. У зв'язку з цим Асамблея:

– вітає прийняття відповідно до поправок до Конституції нового закону «Про судоустрій і статус суддів»;

– бере до відома запропоновані поправки до закону «Про Конституційний суд», які, на думку Венеціанської комісії, дозволять поліпшити чинне законодавство. Вона закликає владу виконати рекомендації Венеціанської комісії, які ще залишаються, зокрема рекомендації, які стосуються індивідуальних звернень до Конституційного суду;

– бере до відома той факт, що проект закону «Про Вищу раду правосуддя» був розроблений у тісній співпраці з Радою Європи, а також вітає прийняття Верховною Радою України цього закону, який відображає рекомендації Ради Європи та відповідає її стандартам у цій галузі.

Асамблея пропонує владі зробити запит на висновок Венеціанської комісії щодо ухваленого закону і виконати всі рекомендації, що містяться в цьому висновку.

Асамблея вітає хід розслідувань і ще раз закликає владу в повній мірі розслідувати факти насильства і загибелі людей під час подій Євромайдану, а також в ході подій у будівлі Будинку профспілок і навколо нього в Одесі відповідно до рекомендацій Міжнародної консультативної групи Ради Європи.

На думку Асамблеї, процес конституційних реформ не повинен зводитися до децентралізації і глав, присвячених судовій системі, а повинен охоплювати інші області, де були відзначені недоліки, зокрема в тому, що стосується поділу влади.

Асамблея висловлює занепокоєння з приводу порушень у зв'язку з законом про люстрацію проблем правозахисного характеру. У зв'язку з цим вона настійливо закликає Верховну Раду негайно прийняти поправки до цього закону, які були підготовлені спільно з Венеціанською комісією для усунення цих занепокоєнь, а також знайти додаткові заходи, покликані забезпечити, щоб всі рекомендації, що містяться в остаточному висновку Венеціанської комісії, були відображені в цьому законі і щоб сам закон застосовувався в повній відповідності до європейських стандартів.

На думку Асамблеї, широко поширена корупція в Україні як і раніше залишається головним предметом стурбованості. Тривала відсутність помітного і конкретного прогресу в цій області, в тому числі у тому що стосується судового переслідування і винесення вироків, потенційно може знизити дієвість амбітної програми реформ, які проводяться владою і в довгостроковому плані підірвати довіру громадськості до політичної і судової системи в цілому. У цьому контексті Асамблея стурбована тим, що темпи боротьби з корупцією надзвичайно низькі, а конкретних результатів занадто мало. Більш того, вона ще раз висловлює свою стурбованість з приводу переплетення політичних і економічних інтересів в політичних колах країни, що впливає на сприйняття ситуації населенням і може перешкоджати боротьбі з корупцією. У зв'язку з цим Асамблея вітає створення основного інституційного механізму для боротьби з корупцією в країні і чекає, що це дозволить досягти відчутних і конкретних результатів, у тому числі в тому, що стосується судового переслідування і винесення вироків. Зокрема, Асамблея:

– вітає впровадження системи електронного декларування та закликає владу забезпечити, щоб Національне агентство з питань

запобігання корупції мало в своєму розпорядженні необхідні ресурси для перевірки декларацій;

– закликає владу забезпечити, щоб спеціальний прокурор для боротьби з корупцією мав у своєму розпорядженні достатні ресурси для виконання своїх функцій, в тому числі ресурси для створення відділень у всіх регіонах країни;

– закликає владу створити спеціальний антикорупційний суд і боротися з широко поширеною корупцією в судовій системі, що надзвичайно важливо для успіху боротьби з корупцією в цілому;

– вітає прийняття закону «Про державну службу» та закликає органи влади забезпечити якнайшвидше ухвалення всіх необхідних підзаконних актів.

Асамблея ще раз звертається з закликом прийняти єдиний виборчий кодекс, який передбачає перехід на регіональну пропорційну виборчу систему і повністю відповідає європейським стандартам. Асамблея висловлює стурбованість з приводу того факту, що стаття 81 Конституції України дозволяє звільнити від своїх обов'язків члена парламенту, який переходить з партії, в складі якої він був обраний, в якусь іншу партію або фракцію. Це суперечить європейським стандартам і в дану статтю Конституції слід внести зміни в контексті триваючої конституційної реформи. За тих ж причин Асамблея настійливо закликає Верховну Раду скасувати недавні поправки до закону «Про вибори народних депутатів», які дозволяють політичним партіям постфактум вносити зміни в партійні списки кандидатів 2016 року.

Асамблея відзначає, що Верховна Рада України відклала ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання і припинення насильства по відношенню до жінок і побутового насильства. Вона закликає парламент України повернути це питання до свого порядку денного і забезпечити якнайшвидшу ратифікацію цього важливого документа.

Асамблея відзначає, що ряд народних депутатів України направили до Конституційного Суду України скаргу з приводу закону «Про основи державної мовної політики», заявивши про неконституційний характер деяких його положень, а також про те, яким саме чином він був прийнятий. Асамблея висловлює занепокоєння з приводу того, що деякі проекти спрямовані на

звуження існуючих прав національних меншин. Виключно важливо, щоб при внесенні змін до законодавства національні меншини могли зберігати існуючі права на використання мов меншин, які надані їм Конституцією, а також всіма міжнародними зобов'язаннями країни.

Наголошуючи на важливості продовження інклюзивної політики щодо мов меншин для стабільності країни, Асамблея закликає владу забезпечити, щоб в разі, якщо закон про державні мови буде скасований судом, зберегти передбачений цим законом низький поріг для використання мов меншин.

У зв'язку з цим Асамблея закликає всі компетентні органи Ради Європи продовжити надання Україні необхідної експертної допомоги з метою зміцнення демократичних інститутів, продовжити моніторинг ситуації в Україні і навколо неї і вжити всіх можливих заходів для того, щоб змусити Російську Федерацію виконувати свої міжнародні зобов'язання для забезпечення дотримання прав людини в анексованому Криму, а також звільнити всіх українських політичних в'язнів і незаконно утримуваних осіб.

Резолюція 2146 (2017) від 25 січня 2017 року «Активізація соціального діалогу як інструменту стабільності та скорочення соціальної і економічної нерівності»⁶

У цьому документі Асамблея закликає держави-члени:

– ратифікувати і почати в повному обсязі застосовувати, якщо цього ще не зроблено, переглянуту Європейську соціальну хартію та Додатковий протокол до неї, який передбачає систему колективних скарг, а також розробити або переглянути національне трудове законодавство з тим, щоб привести його у відповідність із цими стандартами;

– просувати і підтримувати галузеві відносини і розширювати сферу застосування колективних договорів з використанням належних правових механізмів і конструктивних політичних кроків як засобу забезпечення стабільності економічних процесів і скорочення соціально економічної нерівності;

⁶ Resolution 2146 (2017) Reinforcing social dialogue as an instrument for stability and decreasing social and economic inequalities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23454&lang=en>

– скасувати там, де це необхідно, заходи, що послаблюють соціальний діалог, в тому числі шляхом відновлення інститутів соціального діалогу там, де вони були ліквідовані, з метою приведення національного соціального діалогу та інших колективних прав у відповідність до Міжнародного пакту про соціальні та економічні права, конвенцій МОП, прецедентного права ЄСПЛ та Європейської соціальної хартії;

– звести до мінімуму законодавчі обмеження права на укладення колективних договорів і права на страйк, зафіксованого у загальновизнаних стандартах МОП та європейських стандартах;

– підвищити рівень обізнаності всіх соціальних партнерів щодо їх ролі, необхідності діяти відповідально, беручи участь у соціальному діалозі і проводячи страйки, а також про необхідність дотримуватися індивідуальних та колективних соціальних прав і демократичних процесів, вдаючись до колективних дій;

– тісно співпрацювати при розробці сучасних заходів з регулювання ринку праці і створення інститутів, здатних постійно адаптуватися до соціально-економічних змін, забезпечуючи, щоб соціальні партнери спільно вирішували основні проблеми, включаючи проблеми економічної стабільності і зростання, визначення соціальних та технологічних тенденцій, забезпечення більш справедливого розподілу доходів і соціальної єдності в державах-членах Ради Європи.

Крім того, Асамблея закликає МОП провести порівняльну оцінку дотримання основних положень свого трудового законодавства, що регулює право на страйк, включаючи умови здійснення права на страйк, збереження основних і мінімальних послуг і індивідуальне право на працю в світлі самих останніх положень трудового законодавства та заходів політики. Одночасно Асамблея закликає держави, що є Сторонами відповідних конвенцій МОП, і членів моніторингових органів МОП підтримувати такі починання.

Резолюція 2147 (2017) від 26 січня 2017 року «Про необхідність реформування європейської міграційної політики»⁷

У цьому документі Асамблея посилається на Резолюцію 2000 (2014) «Масове прибуття змішаних міграційних потоків на італійське узбережжя», Резолюцію 2088 (2016) «Середземне море: головні ворота нерегулярної міграції», Резолюцію 2118 (2016) «Біженці в Греції: виклики і ризик – європейська відповідальність», Резолюцію 2073 (2015) «Країни транзиту: нові виклики в зв'язку з міграцією і наданням притулку», Резолюцію 2109 (2016) «Положення біженців і мігрантів відповідно до Угоди ЄС–Туреччина від 18 березня 2016 року», Резолюцію 2072 (2015) «Після Дубліна: нагальна потреба створення реальної європейської системи надання притулку», Резолюцію 2089 (2016) «Організована злочинність і мігранти», а також на Резолюцію 2113 (2016) «Після терактів в Брюсселі: нагальна необхідність усунути недоліки в системі безпеки і активізувати співпрацю в боротьбі з тероризмом», Резолюцію 2090 (2016) «Боротьба з міжнародним тероризмом і захист стандартів і цінностей Ради Європи» і Резолюцію 2093 (2016) «Недавні напади на жінок: необхідність чесного висвітлення фактів і комплексного реагування», тому, відповідно, Асамблея закликає держави – члени Ради Європи:

– почати предметний діалог за участю Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) та інших міжнародних структур щодо інтерпретації положень Конвенції ООН 1951 року про статус біженців, включаючи критерії відповідності цьому статусу, а також питання визначення третьої безпечної країни;

– активізувати зусилля з метою пошуку конструктивного рішення, яке дозволило б на переговорній основі розподілити обов'язки з метою виконання в повному обсязі рішень Європейської ради від червня 2015 року стосовно переміщення та переселення біженців;

– вивчити можливості збільшення числа легальних каналів міграції, включаючи розширення практики переселення з

⁷ Resolution 2147 (2017) The need to reform European migration policies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23484&lang=en>

гуманітарних міркувань, а також з метою возз'єднання сімей, з тим щоб покласти край нелегальній міграції;

– у повній мірі використовувати можливості Банку розвитку Ради Європи для фінансування соціальних проектів, що стосуються прийому мігрантів та їх інтеграції.

Державам-членам та інституціям ЄС рекомендується забезпечити ефективність контролю зовнішніх кордонів шляхом здійснення заходів, запропонованих Європейською комісією в її пакеті пропозицій, схваленому Європейським парламентом у липні 2016 року, і, зокрема, забезпечивши належне фінансування та функціонування нового Європейського агентства охорони кордонів і узбережжя відповідно до застосовуваних європейських та міжнародних стандартів.

Рекомендація 2098 (2017) від 25 січня 2017 року «Про припинення кібердискримінації і проявів ненависті в Інтернеті»⁸

У цьому документі Асамблея звертається з проханням до Комітету міністрів:

– розглянути і оновити свою Рекомендацію № R(97) 20 «Розпалювання ненависті» для того, щоб ця рекомендація і далі служила ефективною основою для боротьби з усіма формами цього явища, включаючи прояв ненависті в Інтернеті, а також охоплювала всі мотиви, які можуть служити підставою для розпалювання ненависті;

– переглянути і оновити свою Стратегію управління Інтернетом на 2016–2019 рр. з урахуванням Резолюції 2144 (2017) «Припинення кібердискримінації та проявів ненависті в Інтернеті», а також Резолюції 2143 (2017) «Інтернет-ЗМІ і журналістика: виклики і відповідальність»;

– почати роботу з навчання навичкам протидії расизму та розпалювання ненависті, звертаючи особливу увагу на дітей; ще раз розглянути можливість оголошення 22 липня Європейським днем жертв злочинів на ґрунті ненависті в пам'ять дня, коли відбулися терористичні акти в Осло і на острові Утойя (Норвегія);

⁸ Recommendation 2098 (2017) Ending cyberdiscrimination and online hate [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23457&lang=en>

– довести Резолюцію 2144 (2017) до відома урядів держав-членів.

Резолюція 2151 (2017) від 27 січня 2017 року «Відповідність правозахисним стандартам положень про арбітражне врегулювання суперечок між інвестором і державою, які включаються в міжнародні угоди про захист інвестицій»⁹

Асамблея закликає держави – члени Ради Європи:

– взяти активну участь у створенні системи інвестиційних судів (ICS) і забезпечити, щоб викладені вище міркування, що стосуються прав людини і верховенства права, в повній мірі були взяті до уваги, а також щоб остаточні рішення системи інвестиційних судів оперативно і в повному обсязі виконувалися на національному рівні;

– підвищити, за необхідності, ефективність своїх національних судів, а також фактичний або прийнятний рівень неупередженості таким чином, щоб стимулювати іноземних інвесторів частіше звертатися до цих судів;

– забезпечити, щоб існуючі справи ICS, реєстрація повідомлень, записки, рішення і акти про ліквідацію спору завжди носили публічний характер і були доступні через Інтернет в єдиній базі даних;

– встановити жорсткі критерії доміцільовання іноземних інвесторів для визначення, чи мають вони право вдаватися до системи ISDS/ICS, з тим щоб виключити можливість пошуку найбільш зручного правового режиму;

– розробити факультативний протокол за механізмами ICS, з якого окремі держави могли б вийти шляхом подання відповідного повідомлення за один рік, і який передбачає фіксований термін захисту існуючих інвестицій;

– забезпечити, щоб в рамках системи ICS компанії могли вчиняти позови лише за реально понесений збиток;

⁹ Resolution 2151 (2017) Human rights compatibility of investor–State arbitration in international investment protection agreements [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23488&lang=en>

– проаналізувати всі положення про врегулювання суперечок між інвестором і державою (ISDS) в міжнародних інвестиційних угодах, які вони уклали, оцінити їх актуальність і привести їх у відповідність з найбільш ефективними методами роботи, які передбачаються для майбутньої системи ICS.

– забезпечити, щоб механізми ICS і ISDS створювалися (відновлювалися) таким чином, щоб забезпечувати застосування Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод і рішень Європейського суду з прав людини.

Резолюція 2152 (2017) від 27 січня 2017 року «Про торговельні угоди «нового покоління» і їх наслідки для соціальних прав, охорони здоров'я та сталого розвитку»¹⁰

У цьому документі Парламентська асамблея закликає учасників переговорів від Європейського союзу залишатися твердими у своїй рішучості захищати і просувати інтереси європейських громадян і приділяти найпильнішу увагу точному формулюванню положень, що стосуються навколишнього середовища, безпеки харчових продуктів, охорони здоров'я, прав людини і захисту споживачів, для того щоб:

– забезпечити, щоб положення торгових угод «нового покоління» були повністю сумісні з цілями кліматичної політики, зокрема, з Паризькою угодою про зміну клімату 2015 року, сприяли досягненню цих цілей, а також не передбачали надання інвесторам можливостей для підриву екологічних імперативів;

– забезпечити, щоб ці угоди сприяли формуванню справедливої і етичної торгової системи і в кінцевому підсумку охоплювали стратегії боротьби з уникненням оподаткування та ухилянням від податків на міжнародному рівні, включаючи використання транснаціональними корпораціями підставних компаній в офшорних юрисдикціях;

– забезпечити, щоб всі сторони мали можливість дотримуватися своїх максимально високих стандартів в області охорони здоров'я, безпеки харчових продуктів, охорони

¹⁰ Resolution 2152 (2017) “New generation” trade agreements and their implications for social rights, public health and sustainable development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23489&lang=en>

навколишнього середовища та соціальних прав. Взаємне визнання стандартів, що використовуються з метою їх узгодження, має здійснюватися лише в тих випадках, коли перевірки на предмет еквівалентності безпеки дають повністю задовільні результати.

– гарантувати повну взаємність при відкритті систем державних закупівель для зовнішньої конкуренції, в тому числі на регіональному рівні в випадку федеративних держав;

– створити систему, що дозволяє використовувати для окремих країн і регіонів нові захищені географічні зазначення.

Торгові угоди «нового покоління» повинні розроблятися таким чином, щоб сприяти забезпеченню екологічної стійкості, дотриманню прав людини і верховенства права, а також підтримувати взаємовигідну торгівлю. Для відновлення довіри громадськості до торгових угод «нового покоління» як до схеми майбутньої світової торгівлі, Асамблея закликає держави-члени відкрити, наскільки це можливо, переговори для демократичного контролю з боку обраних представників на європейському і на національному рівні, а також забезпечити, щоб в тих випадках, коли такі угоди стосуються спільних повноважень, вони були ратифіковані національними парламентами.

Світова організація торгівлі повинна закликати всі сторони, які ведуть переговори щодо укладення регіональних і двосторонніх угод, забезпечити, щоб ці угоди уклалися прозоро і під демократичним контролем.

Резолюція 2153 (2017) від 27 січня 2017 року «Активізація інтеграції ромів і «мандрівників»¹¹

У цій Резолюції Асамблея закликає держави-члени:

– інкорпорувати заходи по боротьбі з антициганськими настроями і боротися з упередженнями та стереотипами, зробивши цю роботу невід’ємною частиною всіх зусиль щодо прискорення інтеграції ромів і «мандрівників»;

¹¹ Resolution 2153 (2017) Promoting the inclusion of Roma and Travellers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23490&lang=en>

– сприяти формуванню позитивного сприйняття ромів і «мандрівників», а також рольових моделей ромів і «мандрівників», з якими може асоціювати себе молоде покоління;

– безпосередньо залучати представників ромів і «мандрівників» до всіх етапів розробки, реалізації та оцінки заходів, стратегій і програм, спрямованих на прискорення їх інтеграції;

– забезпечити, щоб терміни фінансування таких програм дозволяли здійснювати середньострокове і довгострокове планування, а також не допускати, щоб такі програми залежали від фінансування, яке потрібно постійно поновлювати на короткостроковій основі;

– заохочувати місцеву владу і надавати їм фінансову і матеріальну підтримку, з тим щоб вони відігравали активну роль у прискоренні інтеграції ромів і «мандрівників» як за допомогою реалізації програм в цій галузі, так і за допомогою залучення представників громад ромів і «мандрівників» до роботи з встановлення довіри та зміцнення добрих стосунків між ними і рештою населення; з цією метою потрібно також розробити належну житлову політику;

– провести, відповідно до вимог захисту даних, збір даних, необхідних для належної розробки і ефективного моніторингу дієвості програм, спрямованих на інтеграцію ромів і «мандрівників»;

– сприяти більш широкому ознайомленню з культурою та історією ромів та «мандрівників», а також активно домагатися визнання їхньої ідентичності з метою досягнення більш гармонійного співіснування культур;

– сприяти підвищенню ролі і визнання жінок і дівчат в громадах ромів та «мандрівників» як центральний елемент розвитку своїх громад.

На закінчення, Асамблея пропонує національним парламентам мобілізувати зусилля по боротьбі з антициганськими настроями і з усіма формами расизму та нетерпимості, зокрема, за допомогою участі в мережах, таких як Парламентський альянс «Ні ненависті».

II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2017/84 від 16 січня 2017 року щодо моніторингу нафтових вуглеводнів у їжі та матеріалах і продуктах, призначених для контакту з харчовими продуктами¹²

Ця Рекомендація передбачає, щоб держави-члени здійснювали моніторинг наявності нафтових вуглеводнів в окремих видах харчових продуктів і матеріалах, що використовуються для пакування їжі. Зокрема, рекомендація стосується таких видів харчових продуктів, як масло, хліб, макаронні вироби, сухі сніданки, крупи, горіхи, ковбаси, риба, рибні консерви, какао, шоколад, кондитерські вироби, морозиво та десерти. Відповідно до положень Рекомендації, при виявленні нафтових вуглеводнів у певному продукті, подальші дослідження повинні бути спрямовані на визначення і встановлення джерела забруднення.

Рекомендація також передбачає, що держави-члени мають здійснювати забір проб харчових продуктів відповідно до положень, викладених у Регламенті Комісії (ЄС) № 333/2007, при цьому такий забір має включати пропорційну кількість розфасованих продуктів. Крім того, для розфасованих харчових продуктів рівень нафтових вуглеводнів слід досліджувати як у їжі, так і в матеріалі, що контактує з харчовими продуктами.

Згідно з положеннями цієї Рекомендації, моніторинг має здійснюватися впродовж 2017 і 2018 років, а його результати – направлені до Європейської агенції з безпеки харчових продуктів.

¹² Commission Recommendation (EU) 2017/84 of 16 January 2017 on the monitoring of mineral oil hydrocarbons in food and in materials and articles intended to come into contact with food [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017H0084>

Рішення Ради (Євросоюз) 2017/248 від 6 лютого 2017 року про укладення Європейським Союзом Угоди про продовження діяльності Міжнародного науково-технологічного центру¹³

Цим Рішенням ЄС погоджується на укладення Угоди про продовження діяльності Міжнародного науково-технологічного центру, що міститься у Додатку до цього Рішення¹⁴.

Відповідно до Угоди про продовження діяльності Міжнародного науково-технологічного центру (далі – Центр), він був створений у 1992 році як міжурядова організація та продовжуватиме свою діяльність відповідно до умов цієї Угоди. Угода передбачає, що кожна держава – член ЄС сприятиме на своїй території діяльності Центру, а Центр матиме, відповідно до національного законодавства держав-членів, правоздатність укладати договори, набувати та розпоряджатися нерухомим та рухомим майном, а також бути позивачем і відповідачем у суді.

Угода передбачає, що Центр розробляє, затверджує, фінансує і контролює свою діяльність, яка має здійснюватися в установах і об'єктах, розташованих на територіях сторін Угоди. Проекти Центру також можуть реалізовуватися і в державах, які не є сторонами цієї Угоди, але мають технології, досвід і відповідні матеріали.

Згідно з положеннями Угоди, цілями центру є: (1) сприяння поліпшенню міжнародних механізмів запобігання розповсюдженню зброї масового знищення та засобів її доставки, а також технологій, матеріалів і експертиз, що є ключовими елементами цього процесу; (2) надання вченим і інженерам необхідних знань та навичок; (3) сприяння формуванню культури безпеки щодо поводження з матеріалами, обладнанням і технологіями, які можуть бути використані для проектування, розробки, виробництва або використання зброї масового знищення або засобів її доставки; (4) сприяння в межах своєї діяльності розвитку міжнародного наукового партнерства, зміцнення

¹³ Council decision (EU) 2017/248 of 6 February 2017 on the conclusion of the Agreement continuing the International Science and Technology Center [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017D0248>

¹⁴ Agreement continuing the International Science and Technology Center [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:22017A0214\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:22017A0214(01))

глобальної безпеки, а також економічному зростанню на основі інновацій тощо.

Це Рішення застосовується з дати його прийняття – 6 лютого 2017 року.

Регламент (Євросоюз) 2017/352 Європейського Парламенту та Ради від 15 лютого 2017 року щодо запровадження структури надання послуг портами та загальних правил щодо фінансової прозорості діяльності портів¹⁵

Цей Регламент встановлює нові правила щодо підвищення фінансової прозорості діяльності портів, створюючи чіткі та справедливі умови для доступу на ринок портових послуг на всій території ЄС. Метою Регламенту є забезпечення прозорості портових зборів і державного фінансування портів для ефективнішого використання державних коштів та справедливого застосування правил конкуренції відповідно до загальних правил Європейського Союзу.

Норми цього Регламенту застосовуються до всіх морських портів транс'європейської транспортної мережі, як зазначено у Додатку II до Регламенту (ЄС) № 1315/2013.

Відповідно до положень цього Регламенту, плата за портові послуги, що надаються внутрішнім оператором, та збори, що стягуються постачальниками портових послуг, встановлюються на прозорій, об'єктивній і недискримінаційній основі і мають бути пропорційні вартості послуг, що надаються.

Регламент також визначає, що обов'язком держав-членів є гарантування стягнення плати за портову інфраструктуру. У випадку ж, коли сума збору за використання портової інфраструктури включена до інших платежів, компетентний орган порту має переконатися, що розмір плати за використання портової інфраструктури є прозорим для користувачів.

Нові правила регулювання спрямовані на полегшення виходу нових постачальників на ринок портових послуг, зменшуючи при

¹⁵ Regulation (EU) 2017/352 of the European Parliament and of the Council of 15 February 2017 establishing a framework for the provision of port services and common rules on the financial transparency of ports [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017R0352>

цьому правову невизначеність для портів, постачальників послуг та інвесторів. Очікується, що набуття чинності цим Регламентом призведе до збільшення інвестицій в портову галузь, поліпшить якість послуг, що надаються користувачам портів, а також сприятиме зниженню цін.

Цей Регламент набуває чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 24 березня 2019 року.

Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2017/432 від 7 березня 2017 року про підвищення ефективності повернення [громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території ЄС] при імплементації Директиви 2008/115/ЄС Європейського Парламенту та Ради¹⁶

Враховуючи, що:

– Директива 2008/115/ЄС Європейського Парламенту та Ради¹⁷ встановлює спільні стандарти і порядок, що застосовуються у державах – членах ЄС до повернення громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території ЄС;

– Шенгенський механізм оцінювання¹⁸ та інформація, зібрана через Європейську міграційну мережу¹⁹, дозволяють провести загальну оцінку ефективності впровадження державами-членами політики ЄС щодо повернення таких осіб;

¹⁶ Commission Recommendation (EU) 2017/432 of 7 March 2017 on making returns more effective when implementing the Directive 2008/115/EC of the European Parliament and of the Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0432&from=EN>

¹⁷ Directive 2008/115/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 on common standards and procedures in Member States for returning illegally staying third-country nationals [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2008:348:TOC>

¹⁸ Council Regulation (EU) No 1053/2013 of 7 October 2013 establishing an evaluation and monitoring mechanism to verify the application of the Schengen acquis and repealing the Decision of the Executive Committee of 16 September 1998 setting up a Standing Committee on the evaluation and implementation of Schengen [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2013:295:TOC>

¹⁹ Council Decision 2008/381/EC of 14 May 2008 establishing a European Migration Network [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2008:131:TOC>

– результати такої оцінки свідчать про те, що межі дискреційних повноважень, наданих державам-членам зазначеною Директивою, призвели до неприйняттого перенесення її положень до національних законодавств, що негативно позначилося на загальноєвропейській політиці щодо повернення таких осіб;

– з огляду на дію цієї Директиви, а також загальну ситуацію щодо збільшення міграційного тиску на держави-члени, зросла кількість викликів, що постають перед політикою ЄС щодо повернення таких осіб, що, у свою чергу, надає їй пріоритету. Відтак у своїх Висновках від 20–21 жовтня 2016 року²⁰ Європейська Рада закликала держави-члени підвищити ефективність національних адміністративних процедур, пов'язаних із повернення таких осіб;

– Мальтійська декларація глав держав і урядів від 3 лютого 2017 року²¹ підкреслила необхідність перегляду зазначеної політики ЄС на основі об'єктивного аналізу шляхів застосування правових, інфраструктурних, фінансових і практичних механізмів та інструментів, що існують на союзному та національному рівнях; її сторони привітали намір Комісії невідкладно представити оновлений План дій ЄС щодо повернення таких осіб і надати настанови щодо більш оперативного їх повернення як Союзом, так і його державами-членами, а також ефективної реадмісії, спираючись на чинне *acquis*,

цим документом Комісія надає відповідні рекомендації державам-членам за кількома ключовими напрямками: – активізація та підвищення ефективності можливостей щодо забезпечення повернення таких осіб; – систематичне ухвалення відповідних рішень на посилення цієї політики та жорсткий контроль їх ефективного виконання; – процесуальні гарантії та засоби судового захисту; – особлива увага до неповнолітніх без супроводу дорослих; – запобігання ризикам переховування зазначених осіб; – ефективізація добровільного виїзду; – реалізація програм

²⁰ European Council conclusions of 20-21 October 2016, EUCO 31/16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2016/10/20-21/>

²¹ Malta Declaration by the members of the European Council on the external aspects of migration: addressing the Central Mediterranean route of 3 February 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/01/03-malta-declaration/>

супроводжуваного добровільного повернення; – посилення заборони на в'їзд.

Ця Рекомендація адресована державам-членам, для яких є обов'язковою Директива 2008/115/ЄС.

Директива (Євросоюз) 2017/541 Європейського Парламенту та Ради від 15 березня 2017 року про боротьбу з тероризмом та заміну Рамкового Рішення Ради 2002/475/ЮВС і внесення змін до Рішення Ради 2005/671/ЮВС²²

Ця Директива встановлює мінімальні правила стосовно визначення кримінальних правопорушень і санкцій у сфері терористичних злочинів, злочинів, пов'язаних із певною терористичною групою чи діяльністю, а також заходи щодо захисту, підтримки і надання допомоги жертвам таких злочинів.

Директива містить загальні положення щодо терористичних злочинів та їх жертв, а також спеціальні вимоги і санкції щодо окремих їх видів. Згідно з її положеннями, держави-члени вживають усіх необхідних заходів для забезпечення того, аби міжнародні акти, що вважаються злочинами згідно з їх національним законодавством, які (враховуючи їх характер чи контекст) можуть завдати серйозної шкоди будь-якій країні чи міжнародній організації, вважалися терористичними злочинами, коли вони вчинені з однією з таких цілей:

- серйозно залякати населення,
- незаконно змусити уряд держави чи міжнародну організацію здійснити чи утриматися від здійснення певного акту,
- серйозно дестабілізувати чи зруйнувати основні політичні, конституційні, економічні чи соціальні структури країни чи міжнародної організації.

Терористичними злочинами (враховуючи характер чи контекст їх вчинення) можуть вважатися, зокрема замах на життя людини, що можуть спричинити смерть; замах на фізичну

²² Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017L0541&from=EN>

цілісність людини; викрадення людей або захоплення їх у заручники; завдання серйозної шкоди державній чи публічній інфраструктурі, транспортній чи інформаційній системі країни і т. п.; захоплення повітряного чи морського (річкового) судна або іншого засобу громадського транспорту чи перевезення товарів; виробництво, володіння, придбання, перевезення, постачання чи використання вибухових речовин чи зброї, у тому числі хімічної, біологічної, радіологічної чи ядерної; випуск небезпечних речовин або спричинення пожеж, вибухів чи інших актів, що становлять загрозу для життя людини; втручання у функціонування чи системи постачання води, електроенергії чи інших життєво важливих природних ресурсів, що створює загрозу для життя людей; погрози вчинення одного із зазначених вище актів.

Ця Директива замінює Рамкове Рішення Ради 2002/475/ЮВС для держав-членів, для яких вона є обов'язковою, та, згідно з положеннями її ст. 22, вносить відповідні зміни до Рішення Ради 2005/671/ЮВС.

Директива набирає чинності на 20-й день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» 15 березня 2017 року.

III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «АБУХМАЇД проти України» від 12 січня 2017 року (заява № 31183/13)²³

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя»;
ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту».

Обставини справи

Заявником у справі є гр. Хешам Ахмад Саддідін Абухмаїд, 1970 р. н., який проживає у м. Києві.

У період з 1977 по 1993 рр. заявник жив у Рафаху (Сектор Газа) та брав участь у діяльності ФАТХ – палестинської політичної організації. З 1993 по 1999 р. навчався у Київському політехнічному інституті. Після отримання ступеня магістра вступив до аспірантури. З 2003 р. – працював перекладачем для посольства Лівії у Києві, а також для різних приватних компаній (заявник вільно володіє арабською, англійською та російською мовами і розуміє українську).

За період 1998–2014 рр. заявник тричі одружувався із громадянками України, останній шлюб було укладено у січні 2014 р.

У 2000 р. через смерть батька заявник двічі відвідував Сектор Газа. З грудня 2000 р. він не залишав територію України.

У 2001 р. заявнику було видано реєстраційну картку Близькосхідного Агентства ООН для допомоги палестинським біженцям і організації робіт (далі – БАПОР), у якій його прізвище було написано як «Hmaid» через різницю у транслітерації.

²³ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF ABUHMAID v. UKRAINE of 12 January 2017 (Application no. 31183/13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170285>

До листопада 2009 р. заявник перебував на території України на підставі паспортів із обмеженим терміном дії, що видаються Палестинською адміністрацією, а також на підставі дозволу на тимчасове проживання, які регулярно продовжувалися компетентними органами України.

У 2003 р. заявник розпочав підготовку документів для подання заявки для отримання дозволу на постійне проживання на підставі шлюбу з громадянкою України, яку не міг завершити через відсутність прописки.

9 березня 2010 р. заявник звернувся до міграційної служби для продовження чергового дозволу на тимчасове проживання, адже дія попереднього дозволу закінчилася у листопаді 2009 р. та з того часу заявник перебував на території України з порушенням міграційного законодавства.

У 2010 р. заявника було визнано винним у кількох адміністративних правопорушеннях, пов'язаних із невиконанням правил перебування іноземців в Україні та міграційного законодавства: за запитом міліції Голосіївський районний суд м. Києва зобов'язав заявника сплатити штраф за порушення міграційних правил і вилучив його документи до продовження дії дозволу на проживання. 11 березня 2010 р. заявника було затримано та доставлено до відділу міліції Солом'янського району м. Києва через відсутність документів, що посвідчують особу, а пізніше – оштрафовано за невиконання правил реєстрації іноземців. 28 квітня 2010 р. заявника було оштрафовано Деснянським районним судом м. Києва за порушення міграційних правил через відсутність офіційної реєстрації. Заявник не оскаржував судові рішення щодо його адміністративних правопорушень.

За інформацією, наданою Суду заявником, його дозвіл на проживання в Україні було продовжено до 2011 р. Представник уряду заперечує цей факт.

16 вересня 2011 р. по дорозі до відділення міграційної служби заявника зупинили працівники міліції, які поінформували його про видачу наказу щодо його депортації з України. Цього ж дня у заявника були вилучені документи, які він мав намір пред'явити для продовження терміну дії дозволу на проживання, в тому числі

паспорт і свідоцтво про шлюб. Ці документи не були повернуті заявнику. І саме з цієї причини, за його словами, він не міг надати копію свого останнього дозволу на проживання.

Згодом заявник зв'язався з адвокатом, який допоміг йому отримати копії рішень, що стосуються його депортації, а також подати апеляцію.

17 березня 2010 р. було прийнято рішення про депортацію заявника за порушення міграційного законодавства і заборону в'їзду в країну до 12 березня 2015 р.

За інформацією Уряду, заявник був проінформований про рішення в той же день і погодився на судовий розгляд справи за його відсутності. На підтвердження цієї інформації Уряд надав копії письмових заяв, нібито підписаних заявником і перекладачем. Заявник це заперечував, а також стверджував, що пізніше, у травні, було ініційовано інше провадження з метою його примусової депортації.

18 травня 2010 р. Київський адміністративний суд розглянув справу за відсутності сторін. Крім іншого, було постановлено, що у випадку відсутності апеляцій, рішення вступить у силу після закінчення десятиденного строку. За словами заявника, він був проінформований про усі рішення за період від 18 травня 2010 р. по 25 листопада 2011 р. лише 29 листопада 2011 р. Адвокат подав апеляцію від імені заявника, разом з проханням про відновлення десятиденного терміну.

Заявник скаржився на те, що суд першої інстанції не дослідив усі факти, що мають відношення до справ; він не був проінформований про рішення вчасно і не просив суд розглядати справу за його відсутності.

14 листопада 2012 р. Київський апеляційний адміністративний суд розглянув справу за відсутності сторін. Апеляція заявника була відхилена як необґрунтована.

6 грудня 2012 р. заявник подав до Вищого адміністративного суду касаційну скаргу, оскаржуючи фактичні і юридичні висновки судів нижчих інстанцій.

3 жовтня 2013 р. Вищий адміністративний суд скасував рішення судів нижчих інстанцій на тій підставі, що вони не змогли

дослідити наявність підстав, що перешкоджають депортації заявника відповідно до законодавства України, і направили справу на повторний розгляд.

Після чергового розгляду судами у першій та апеляційній інстанціях рішення про депортацію заявника з України, справу було направлено до початкової інстанції.

29 жовтня 2014 р. Деснянський районний суд, до якого справу було направлено, відмовився від рішення про примусову депортацію по причині того, що заявнику могла загрожувати небезпека у випадку повернення на батьківщину. Це рішення не було оскаржене і набуло чинності.

25 січня 2012 р. заявник подав клопотання про надання притулку до Державної міграційної служби.

1 серпня 2012 р. заявник отримав письмову відмову у наданні притулку. Жодна копія рішення не була надана заявнику. 3 серпня 2012 р. заявник оскаржив відмову до Київського адміністративного суду. Зокрема, заявник стверджував, що він не був поінформований про причини цього рішення, а також те, що розгляд його заяви не був повним і об'єктивним, оскільки його допит був лише формальним.

20 вересня 2012 р. суд відхилив скарги заявника як необґрунтовані. Зокрема, суд зазначив, що матеріали, що стосуються справи про надання притулку, засвідчили: він залишив свою країну походження добровільно з економічних і особистих причин, а не через страх політичного чи фізичного переслідування. 25 жовтня 2012 р. заявник подав скаргу до Київського апеляційного адміністративного суду.

4 грудня 2012 р. Апеляційний суд м. Києва відхилив скаргу заявника. Адміністративний апеляційний суд відхилив касаційну скаргу заявника.

У листопаді 2014 р. заявник подав нове клопотання про надання притулку. 24 грудня 2014 р. Державною міграційною службою було відмовлено у розгляді. 20 липня 2015 р. Київський адміністративний суд скасував це рішення, виявивши, що Державна міграційна служба не змогла ретельно вивчити це питання відповідно до нового закону, і зобов'язав її відновити розгляд.

Сторони не інформували Суд про будь-які подальші зміни у справі.

Заявник завернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно зі ст. 8 Конвенції у поєднанні із ст. 13 Конвенції у зв'язку із небезпекою зазнати переслідування у разі повернення на батьківщину, а також через неспроможність держави надати йому можливість узаконити своє перебування на території України після довготривалого проживання; крім цього, заявник скаржився на затягування розгляду його скарг у різних інстанціях.

Рішення Суду

Суд визнав відсутність порушення положень ст. 8 у її зв'язку зі ст. 13 Конвенції, відхиливши решту вимог заявника, зокрема, щодо компенсації йому судових витрат.

Погодившись із рішенням Суду у цілому, суддя Вехабович у своїй окремій думці наголосив на необхідності розгляду скарги заявника згідно зі ст. 8 Конвенції окремо від ст. 13. На думку судді, ст. 8 Конвенції є ключовою для цієї заяви. Порушення прав заявника, гарантованих ст. 8, суддя вбачає у неспроможності держави надати дозвіл на проживання заявника в Україні впродовж 14 років, а також в ігноруванні стійкого зв'язку, який виник між заявником та державою у результаті шлюбу з громадянкою України та його тривалим проживанням на території цієї держави. Таким чином, суддя вважає, що депортація заявника з України потягне за собою завдання непоправної шкоди його приватному та сімейному життю.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КЕБЕ ТА ІНШІ проти України» від 12 січня 2017 року (заява №12552/12)²⁴

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

²⁴ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KEBE AND OTHERS v. UKRAINE of 12 January 2017 (Application no. 12552/12) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170058>

ст. 3 «Заборона катування»;
ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту».

Обставини справи

Заявниками у справі є:

- гр. С. А. Кебе, 1984 р. н. (далі – перший заявник);
- гр. Е. Т. Гірма, 1988 р. н., помер у 2015 р. (далі – другий заявник);
- гр. Т. В. Адане, 1987 р. н. (далі – третій заявник).

Перший та другий заявники є християнами та громадянами Еритреї. Вони вимушені були покинути країну через побоювання зазнати політичного переслідування та у зв'язку з примушуванням їх до військової служби. Пізніше перший і другий заявники виїхали до Джібуті та залишалися там незаконно протягом кількох років. У цій країні обидва заявника були неодноразово арештовані у зв'язку зі збройним конфліктом між Джібуті та Еритреєю у червні 2008 р.

Третій заявник виїхав із Ефіопії до Джібуті у 2005 р. і перебував там незаконно, під загрозою можливої депортації з боку влади Джібуті з огляду на його походження. У випадку депортації до Ефіопії, він побоювався зазнати політичного переслідування як зрадник політичного режиму.

18 січня 2012 р. з метою пошуку притулку в будь-якій країні, крім Джібуті або країн їх походження, заявники таємно сіли на торгове судно, яке плаває під прапором Республіки Мальта, що прямувало до Туреччини. На наступний день заявники були виявлені екіпажем судна. Власник судна і страхова компанія були відповідним чином поінформовані. Спроба домовитися із владою Єгипту про висадку заявників не мала успіху.

Після прибуття судна до порту Тузла 3 лютого 2012 р. турецька влада і представники Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (далі – УВКБ ООН) у Туреччині зустрілися з заявниками на борту судна. Заявникам не дозволили зійти на берег. Їх заяви про переслідування були передані представнику УВКБ ООН в Туреччині.

24 лютого 2012 р. безпосередньо перед тим, як судно стало на якір у порту м. Миколаєва, працівники неурядової організації «Віра, Надія, Любов», яка співпрацює з УВКБ, зв'язалися з керівником Південного регіонального управління Державної прикордонної служби України, повідомивши йому, що два громадянина Еритреї і громадянин Ефіопії перебувають на борту судна і можуть потребувати міжнародного захисту. Організація надала заявникам адвоката З.

25 лютого 2012 р. українські прикордонники зустрілися із заявниками. Згідно з інформацією, наданою урядом, заявники на той час не подавали жодних запитів. Пізніше того ж дня адвокат З. під час зустрічі із заявниками повідомив їм про процедуру надання притулку в Україні на англійській мові в присутності трьох прикордонників і двох представників служби безпеки порту.

За словами заявників, в ході обговорення вони висловили бажання шукати притулку в Україні і почали заповнювати заяви про надання притулку за допомогою одного із прикордонників, який володів англійською мовою. Однак, через деякий час прикордонники заявили, що не могли прийняти такі запити від заявників чи надати їм дозвіл зійти на берег, оскільки заявники перебували на борту судна, яке плаває під прапором іноземної держави. Прикордонники попросили адвоката З. покинути судно.

Уряд свідчить, що у ході цієї зустрічі заявники не подали запити про надання притулку. Крім того заявники не мали документів, що засвідчують особу. Жодної копії рішення про відмову зійти на берег Суду надано не було. Уряд представив копії звітів, складених прикордонниками, які були присутні на зустрічі.

28 лютого 2012 р. заявники були введені в оману капітаном судна, який діяв за дорученням українських прикордонників, і підписали заяви, складені англійською мовою, відповідно до яких вони мали на меті досягти Швеції і не потребували притулку в Україні. У листі, направленому до УВКБ ООН, капітан заявив, що вищезгадані заяви були підготовлені і доставлені на борт українськими прикордонниками. За свідченнями уряду, самі заявники попросили капітана допомогти їх підготувати. Зокрема, капітан заявив, що він і перший заявник написали заяви і надали їх іншим заявникам для підпису.

2 березня 2012 р. адвокат З., діючи від імені заявників, подав до Суду заяву про вжиття заходів, відповідно до правила 39 Регламенту Суду. Він заявив, що заявники ризикували опинитися у Саудівській Аравії, де вони перебували б під ризиком жорстокого поводження та депортації. По суті, вимоги полягали у необхідності надання заявникам можливості покинути судно; отримати доступ до адвоката та доступ до процедури надання притулку. Того ж дня Суд задовольнив прохання адвоката.

16 березня 2012 р. заявники були допитані працівниками Міграційної служби України. За словами заявників, під час допиту вони не були забезпечені адекватним перекладом, адвокатом або поясненням відповідних правил. Результати допиту не були повідомлені Суду.

У 2014 р. заявники подали нові заяви про надання притулку, які були відхилені Одеським управлінням міграційної служби. У результаті, третій заявник прийняв рішення повернутися до Ефіопії 23 листопада 2014 р. Другий заявник помер 6 березня 2015 р. Перший заявник подав скаргу в Одеський адміністративний суд, у якому справу досі не було розглянуто.

Перший заявник завернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно зі ст. 3 Конвенції у зв'язку із небезпекою зазнати жорстокого поводження на території країни походження та Саудівської Аравії через відмову у розгляді його заяви про отримання притулку українськими властями; ст. 13 у зв'язку з відмовою заявнику в наданні йому належної правової та перекладацької допомоги.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 та ст. 13 Конвенції, відхиливши решту вимог заявника, а також вимоги щодо компенсації йому судових витрат. При цьому Суд не брав до уваги пункти заяви, що стосувалися другого та третього заявників. Суд також постановив, що саме визнання факту порушення є достатньою справедливою сатисфакцією.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ЛИКІН проти України» від 12 січня 2017 року (заява № 19382/08)²⁵

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, зокрема:

ст. 6(1) «Право на справедливий суд»;

ст. 10 «Свобода вираження поглядів»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України В. В. Ликін (далі – заявник), 1953 р. н., який проживає в селищі Молодецьке Донецької області. На час обставин справи заявник був членом Шахтарської районної ради та обіймав посаду голови місцевого відділення «Партії регіонів».

27 січня 2007 р. на зібранні місцевого відділення «Партії регіонів» Шахтарського району заявник зачитав лист щодо зловживань службовим становищем, некомпетентності, грубості, завдання шкоди екології району та ін. з боку заступника голови Шахтарського райвиконкому гр. Г. Ш. з вимогою позбавити його членства у «Партії регіонів». Текст листа підписали 11 громадян без зазначення імен. Підписи підтвердив заявник і гр. А.

У лютому 2007 р. гр. Г. Ш. подав заяву щодо порушення цивільної справи до Шахтарського суду (далі – суд першої інстанції), вимагаючи від заявника компенсації моральної шкоди за поширення наклепницької інформації про нього. Заявника було звинувачено у злочинній і корумпованій поведінці.

17 вересня 2007 р. суд першої інстанції визнав заявника винним, а також зобов'язав його сплатити гр. Г. Ш. 200 гривень компенсації моральної шкоди. Зокрема, суд дійшов висновку про те, що лист, у якому містилися обвинувачення на адресу гр. Г. Ш., мав розглядатися як анонімне звернення громадян відповідно до Розділу 5 Закону України «Про звернення громадян».

²⁵ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF LYKIN V. UKRAINE of 12 January 2017 (Application no. 19382/08) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-170056>

Після цього заявник подав апеляцію, зазначаючи, що лист не був анонімним, враховуючи заяву гр. А. про те, що вона була одним із авторів листа і згодна з усіма твердженнями, що містяться в ньому.

3 грудня 2007 р. Донецький обласний апеляційний суд залишив в силі рішення суду першої інстанції. Він встановив, що суд правомірно дійшов висновку про те, що лист був анонімним, оскільки з підписів під листом не вдалося визначити авторів, а сам лист був направлений заявнику як приватній особі з «Партії регіонів», а не як державному службовцю. Отже, Закон України «Про звернення громадян» був застосований належним чином. Крім того, суд першої інстанції обґрунтовано дійшов висновку про те, що заявник не перевіряв точність звинувачень, що містяться в листі, як це передбачено статтею 302 Цивільного кодексу України, і тому повинен нести відповідальність за поширення наклепницьких заяв щодо гр. Г. Ш.

30 січня 2008 р. Верховний суд України відхилив клопотання заявника про надання дозволу на оскарження в касаційному порядку.

8 квітня 2008 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення щодо права на справедливий судовий розгляд згідно з положеннями ст. 6 (1) і 13 Конвенції, а також ст. 10 Конвенції щодо права на свободу вираження поглядів і вимагав сплати йому 1000 євро компенсації матеріальних збитків і моральної шкоди, а також 1300 євро – його адвокату В. Філіпенку.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 10 Конвенції, відхиливши решту скарг заявника як необґрунтовані, та зобов'язав Україну сплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 1000 євро компенсації моральної шкоди та 1300 євро відшкодування судових витрат.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КУЛИКОВ ТА ІНШІ проти України» від 19 січня 2017 року (заява № 5114/09 та 17 інших заяв – див. перелік у Додатку)²⁶

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 6(1) «Право на справедливий суд»;

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя».

Обставини справи

Заявниками у справі є вісімнадцять громадян України:

– Куликов Андрій Володимирович, 1967 р. н. (далі – перший заявник);

– Корзаченко Володимир Миколайович, 1976 р. н. (далі – другий заявник);

– Бачун Олег Володимирович, 1960 р. н. (далі – третій заявник);

– Конякін Сергій Михайлович, – 1962 р. н. (далі – четвертий заявник);

– Стасовська Людмила Іванівна, 1958 р. н. (далі – п'ятий заявник);

– Ковзель Петро Олегович, 1970 р. н. (далі – шостий заявник);

– Кормушин Кирило Олександрович, 1979р. н. (далі – сьомий заявник);

– Васіна Лілія Анатоліївна, 1958 р. н. (далі – восьмий заявник);

– Бараненко Ігор Іванович, 1969 р. н. (далі – дев'ятий заявник);

– Бондаренко Ігор Анатолійович, 1967 р. н., (далі – десятий заявник);

²⁶ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KULYKOV AND OTHERS v. UKRAINE 19 January 2017 (Application no. 5114/09 and 17 others) [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170362>

- Бабич Ніна Дмитрівна, 1972 р. н. (далі – одинадцятий заявник);
- Роздобудько Олександр Миколайович, 1964 р. н. (далі – дванадцятий заявник);
- Токар Лідія Володимирівна, 1956 р. н., (далі – тринадцятий заявник);
- Шкіндер Олександр Анатолійович, 1962 р. н., (далі – чотирнадцятий заявник);
- Волвенко Олександр Іванович, 1967 р. н., (далі – п'ятнадцятий заявник);
- Стребков Юрій Олексійович, 1967 р. н., (далі – шістнадцятий заявник);
- Неминуций Геннадій Леонідович, 1963 р. н., (далі – сімнадцятий заявник);
- Середня Наталія Григорівна, 1978 р. н. (далі – вісімнадцятий заявник).

Усі заявники раніше були назначеними на посаду районного судді, проте були звільнені за рахунок порушення присяги судді. Факти, що послужили підставою для їх звільнення були висунуті Вищою радою юстиції.

Першим, хто звернувся до апеляційного суду, 21 грудня 2008 р., був перший заявник, якого усунули з посади районного судді 22 травня 2008 р. Заявник проігнорував інструкції, що були надані йому головою та заступником голови районного суду, і тим самим порушив присягу судді.

Іншими причинами для звільнення з посади районного судді стали: привласнення грошей, отримана сума яких явно переважала суму офіційного прибутку позивача (третій заявник), прийняття позивачем низки незаконних і необґрунтованих рішень, та не дотримання процесуальних норм при здійсненні правосуддя (четвертий, п'ятий, шостий, восьмий, десятий, одинадцятий, дванадцятий, та сімнадцятий заявники), втручання заявника в діяльність правоохоронних органів при здійсненні операції пошуку (сьомий заявник), прийняття незаконного рішення у зв'язку з причетністю третьої особи (дев'ятий заявник), безпідставне втручання у господарську діяльність підприємства

(тринадцятий заявник), відмова від справи, відсутність позивача на роботі без поважних причин, невиконання вимог про подання доходів до податкової декларації (чотирнадцятий, п'ятнадцятий та шістнадцятий заявники), прийняття надто м'якого рішення що викликало невдоволення в суспільстві (вісімнадцятий заявник).

Більшість заявників вимагали різні суми відшкодування матеріальної шкоди як компенсацію за втрачений заробіток і певні переваги, включаючи пенсії, на які вони мали б право після досягнення пенсійного віку, залишаючись на відповідних посадах.

Рішення Суду

У зв'язку із тим, що з правової точки зору всі скарги були схожими, суд вирішив їх об'єднати, та одностайно визнав скарги відповідно до статті 6(1) Конвенції (щодо права на справедливий суд) та відповідно до статті 8 Конвенції (щодо право на повагу до приватного і сімейного життя) прийнятними.

Суд також зобов'язав Україну виплатити заявникам протягом трьох місяців з дня набрання цим Рішенням статусу остаточного такі суми:

– восьмому заявнику – 8 тис євро відшкодування матеріальних збитків, яких вона зазнала у період з 2012 по 2014 рік включно, та 600 євро – за судові витрати, відхиливши решту вимог щодо відшкодування матеріальної шкоди як необґрунтовані;

– чотирнадцятьом заявникам (як зазначено у Додатку II до Рішення) – по 5 тис. євро відшкодування моральної шкоди.

– одинадцятьом заявникам (третьому, п'ятому, шостому, сьомому, дев'ятому, одинадцятому, тринадцятому, чотирнадцятому, п'ятнадцятому, сімнадцятому, вісімнадцятому) – загальну суму в розмірі 11 тис євро компенсації судових та інших витрат.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «СУРІКОВ проти України» від 26 січня 2017 року (заява № 42788/06)²⁷

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, зокрема:

ст. 6 «Право на справедливий суд»;

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя».

Обставини справи

Заявником у справі є М. М. Суріков (далі – заявник), 1962 р. н., який народився і проживає у м. Сімферополі.

У 1990 р. заявник закінчив Український видавничий інститут та з 23 серпня 1990 р. працював у видавництві «Таврида» (далі – видавництво).

У червні 1997 р. заявник звернувся до гр. Н., директора видавництва, з проханням внести його дані до резервного списку для просування по службі на посаді інженера, що відповідає його кваліфікації. Не отримавши у відповідь жодних дій, 2000 року заявник вдруге звернувся до директора видавництва. 6 березня 2000 р. його клопотання було відхилено.

У невстановлений день 2000 р. заявник подав скаргу до Центрального районного суду м. Сімферополя (далі – Центральний районний суд), прагнучи зобов'язати свого роботодавця розглянути його кандидатуру на посаду інженера.

У ході розгляду компанія-відповідач стверджувала, що її відмова була пов'язана зі станом психічного здоров'я заявника. Зокрема, згідно з інформацією, наданою Суду, у 1981 р. заявник був визнаний непридатним до військової служби в мирний час.

Влітку 1997 р. відділ кадрів одержав від військкомату довідку про те, що заявнику дійсно було відмовлено, у якій зазначалося: «психоз і психічні розлади пов'язані з органічними ураженнями головного мозку із залишковим помірними відхиленням в психічній сфері». Компанія-відповідач також

²⁷ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF SURIKOV v. UKRAINE of 26 January 2017 (Application no. 42788/06) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170462>

зазначила, що оскільки заявник не надав подальшу інформацію, що стосується стану його здоров'я, його призначення на посаду інженера вважається невиправданим.

Гр. Б., керівник заявника, стверджував, що він був старанним працівником, проте іноді мав конфлікти з колегами. Під час співбесіди з гр. Б всі вони зазначили, що не бажали бачити заявника на посаді свого керівника. З урахуванням вищевикладеного, клопотання заявника про надання просування по службі було відхилено.

У 2002 р. видавництво відправило заявника на медичне обстеження «з метою визначення його придатності до роботи» на посаді інженера.

5 вересня 2002 р. у поліклініці за місцем проживання заявник отримав довідку, підписану шістьма медичними фахівцями, в тому числі психіатром і неврологом, що підтверджувала його придатність до роботи на посаді інженера. У серпні 2003 р. заявник був призначений бригадиром, а у квітні 2006 р. – інженером-технологом.

У жовтні 2000 р. заявник подав цивільний позов проти видавництва з вимогою відшкодування збитків і моральної шкоди від його керівництва за зведення клевети. Він, зокрема, стверджував, що компанія-відповідач не мала права використовувати цю інформацію при прийнятті рішення про його просування по службі.

У січні 2001 р. заявник змінив свої вимоги, прагнучи зобов'язати компанію-відповідача виплатити йому компенсацію моральної шкоди за нібито незаконну обробку його даних про стан здоров'я, клевету і дискримінацію за ознакою здоров'я. 23 січня 2001 р. Центральний районний суд відхилив претензії заявника за відсутності правових підстав.

28 березня 2001 р. Верховний суд АР Крим скасував це рішення і направив справу на новий розгляд. Він зазначив, що відповідно до статті 23 закону про інформацію 1992 р., дані про здоров'я є особистими і можуть бути зібрані тільки за згодою заявника, якщо інше не передбачено законом.

23 липня 2003 р. Центральний районний суд ухвалив нове рішення, відхиливши вимоги заявника, посилаючись на

положення ст. 7 Цивільного кодексу і встановивши законність зазначених дій. Суд зазначив, що директор був уповноважений знати причини відмови заявнику у військовій службі, оскільки така інформація була частиною обов'язкових даних про працівників і має зберігатися роботодавцем. Обговорення відповідної інформації з іншими працівниками компанії були взаємно добровільними та лише в контексті прийняття рішення про призначення заявника на посаду з розширенням кола обов'язків. При цьому директор діяв у рамках своїх повноважень.

Заявник оскаржив це рішення. 1 грудня 2003 р. Апеляційний суд відхилив апеляцію заявника.

Заявник оскаржив це рішення. 29 травня 2006 р. Верховний суд України відмовив заявнику у наданні дозволу на подачу апеляції з питань права. 23 травня 2007 р. Верховний суд України відхилив ще одне клопотання з боку заявника щодо дозволу на подачу апеляції з питань права.

29 вересня 2006 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав за ст. 8 Конвенції щодо незаконного розкриття та використання роботодавцем його особистих даних, що стосуються психічного здоров'я, а також ст. 6 з огляду на відсутність ефективного розслідування в його справі в цілому.

Рішення Суду

Суд одноставно:

– визнав порушення положень ст. 6 і 8 Конвенції у зв'язку з незаконним розкриттям та використанням його особистих даних, що стосуються психічного здоров'я заявника, а також положень ст. 6 з огляду на відсутність ефективного розслідування в його справі в цілому, відхиливши решту вимог заявника;

– зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 6 тис. євро компенсації моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «АРТУР ПАРХОМЕНКО проти України» від 16 лютого 2017 року (заява № 40464/05)²⁸

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»;

ст. 6 (1), (3) «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України А. А. Пархоменко, 1971 р. н., який наразі проживає у м. Запоріжжя.

У період 1993–1999 рр. заявник разом із гр. П., гр. Лу. і гр. Ла. відбували покарання у Вільнянській виправній колонії. Згідно з матеріалами справи, після звільнення вони переїхали до Києва, де заявник підтримував зв'язок із гр. Ла., який дав йому ключ від своєї квартири, а гр. Ла. підтримував зв'язок з гр. Лу. і гр. Р.

22 серпня 2000 р. заявник напав на сімейну пару І., спробував їх пограбувати, погрожуючи пістолетом ТТ і пострілами в стелю, але жертви чинили опір, і заявник втік.

На початку червня 2001 р. було затримано гр. Ла., а з його квартири вилучено пістолет ТТ. Судово-медична експертиза встановила, що куля, знайдена на місці злочину 22 серпня 2000 р., була випущена з цього пістолета. За інформацією, наданою гр. Ла., пістолет належав йому, і він отримав його від гр. Лу. 9 червня 2001 р. гр. П. розповів працівникам міліції, що гр. Ла. дав йому пістолет ТТ і сказав, щоб заявник використовував його, коли намагатиметься скоїти пограбування. Крім того, за його словами, він і гр. Ла. здійснили ряд злочинів із використанням цієї зброї.

15 червня 2001 р. заявника було затримано і доставлено до відділення міліції. За його словами, працівники міліції вдарили його ногою, змусивши сказати, що гр. Ла. був його спільником у нападі на сім'ю І. Заявник не надав жодних заяв в міліцію на цю

²⁸ Judgement of the European Court of Human Rights in CASE OF ARTUR PARKHOMENKO v. Ukraine of 16 February 2017 (Application no. 40464/05) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171473>

дату. Він також стверджував, що працівники міліції затримали його подругу, гр. Ю., і погрожували їй триманням під вартою, допоки заявник не зізнається у причетності гр. Ла. до нападу на гр. І.

Під час допиту 16 червня 2001 р. заявник не заперечував скоєного злочину, проте повідомив, що в серпні 2000 р., коли він жив з гр. Ю. в її квартирі, саме гр. Ла. допоміг йому підготувати напад. У подальшому заявник неодноразово змінював свої свідчення, звинувачуючи різних осіб у співучасті.

19 червня 2001 р. гр. Ла. засвідчив, що не брав участі у нападі на гр. І.

У липні 2002 р. заявник подав скаргу до Апеляційного суду, зазначивши, що 15 і 16 червня 2001 р. його катували працівники міліції з метою отримання заяв, які б компрометували гр. Ла.

Гр. Ла. і гр. Лу. допитали у судовому засіданні, в ході якого вони заявили, що не брали участі у нападі.

3 грудня 2004 р. Апеляційний суд визнав заявника винним і засудив його до семи років позбавлення волі із конфіскацією майна у зв'язку з нападом на гр. І. спільно з гр. Лу. і гр. Ла. Суд також визнав винними гр. П., гр. Лу. і гр. Ла. у скоєнні серії збройних нападів і плануванні майбутніх нападів із використанням зазначеної зброї.

Заявник подав скаргу до Верховного суду України, стверджуючи, що працівники міліції, за допомогою фізичного та психологічного тиску, змусили його зізнатися в тому, що гр. Лу. і гр. Ла. допомагали йому у скоєнні злочину. Проте 24 травня 2005 р. Верховний суд України провів слухання у присутності заявника і усно виголосив своє рішення щодо підтримання рішення суду першої інстанції.

31 жовтня 2005 р. заявник звернувся до Європейського Суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, гарантованих положеннями ст. 3 (щодо жорстокого поводження із ним із боку працівників міліції), ст. 5 (щодо права на свободу і особисту недоторканість) та ст. 6 (1) Конвенції (щодо права на справедливий розгляд справи) і 6 (3) (щодо прав обвинувачуваних у вчиненні кримінального правопорушення).

Рішення Суду

Суд одностайно визнав відсутність порушення положень ст. 6 (1) і (3) Конвенції, а скарги відповідно до ст. 3 і 5 Конвенції неприйнятними. При цьому Суд зазначив, що саме встановлення факту порушення є достатньою справедливою компенсацією моральної шкоди, завданої заявнику.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ГАВРІЛОВ проти України» від 16 лютого 2017 року (заява № 11691/06)²⁹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 6 «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України В. В. Гаврілов, 1947 р. н., колишній військовий офіцер, який проживає в місті Сімферополь.

У грудні 2004 р. заявник ініціював порушення провадження у Сімферопольському гарнізонному військовому суді стосовно місцевого військкомату, вимагаючи перерахунку пенсії.

20 травня 2005 р. суд виніс рішення проти заявника. 11 серпня 2005 р. після його звернення, апеляційний суд Військово-Морських Сил підтримав рішення суду першої інстанції. 30 серпня 2005 р. заявник подав скаргу з питань права.

17 жовтня 2005 р. Вищий адміністративний суд України дозволив заявникові граничний термін до 1 листопада 2005 р., щоб виправити процедурні недоліки його апеляції з питань права.

Згідно з відповідною частиною рішення, скарга з питань права не відповідає вимогам, викладеним у статті 213 Кодексу адміністративного судочинства, так як заявник не сплатив судовий збір та не надав ряд копій апеляції по пунктам закону, відповідному числу осіб, що беруть участь у справі. Згідно з відповідною

²⁹Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF GAVRILOV v. UKRAINE of 16 February 2017 (Application no. 11691/06) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171474>

частиною рішення, суд вирішив встановити для заявника граничний термін до 1 листопада 2005 р. для виправлення недоліків у його апеляції. Якщо він не зможе виправити вищевказані недоліки, відповідно до статті 108 Кодексу адміністративного судочинства, апеляція з питань права буде повернута заявнику і вважатиметься не представленою.

24 жовтня 2005 р. заявник направив скаргу з питань права рекомендованим поштовим відправленням. Виявилося, що заявник повторно відправив кілька копій апеляції, датованої 30 серпня 2005 року, відповідно до інструкцій Вищого адміністративного суду України, з доказом сплати судового збору. Згідно з обставинами справи, лист було отримано судовою канцелярією 27 жовтня 2005 року.

7 листопада 2005 р. Вищий адміністративний суд України прийняв рішення, згідно з яким, зокрема, заявнику не вдалося виправити недоліки, зазначені 17 жовтня 2005 р., протягом терміну, встановленого судом, отже, апеляція з питань права вважається не поданою і буде повернута заявнику.

Згідно з рішенням Вищого адміністративного суду України, прийнятим 10 листопада 2005 р., коли до Вищого адміністративного суду України надійшло звернення заявника з питань права, було встановлено, що зазначена вище скарга з питань права була подана з порушенням встановленого законом строку для її подання, як це передбачено статтею 212 Кодексу адміністративного судочинства України. Зокрема, апеляційна скарга заявника з питань права була датована 30 серпня 2005 р. і, відповідно до поштового штемпелю, була надіслана до Вищого адміністративного суду України 24 жовтня 2005 р., при цьому заявник не звертався з клопотанням про продовження терміну для подачі апеляції з питань права, отже, його апеляцію з питань права залишили без розгляду.

10 березня 2006 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, гарантованих ст. 6 Конвенції у зв'язку з відсутністю справедливого і публічного розгляду його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом.

Рішення Суду

Суд одноголосно встановив порушення положень ст. 6 Конвенції щодо необґрунтованої відмови у доступі до Вищого адміністративного суду України, а також зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 1 500 євро компенсації моральної шкоди та 13 євро компенсації за судові витрати.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «КАРАКУЦІ проти України» від 16 лютого 2017 року (заява № 18986/06)³⁰

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 6(1) «Право на справедливий суд»;

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя».

Обставини справи

Заявниками у справі є громадяни України Андрій та Надія Каракуці.

У грудні 1996 р. перший із заявників уклав трирічний контракт на військову службу з Міністерством оборони. У березні 1999 р. житлова комісія виділила йому кімнату в гуртожитку для студентів і співробітників Національного університету оборони України, розташовану по вулиці 3. в Києві, до якої заявники одразу переїхали.

У грудні 1999 р. перший із заявників уклав ще один трирічний контракт на військову службу.

У 2001 р. у заявників народилася дочка.

У грудні 2001 р. перший із заявників розірвав свій контракт з Міністерством оборони і подав у відставку з військової служби, посилаючись на сімейні обставини. За інформацію, наданою Суду,

³⁰ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KARAKUTSYA v. UKRAINE of 16 February 2017 (Application no. 18986/06) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171475>

станом на 4 квітня 2002 р. він працював продавцем у приватній компанії Г.

У невстановлений день з невідомих причин перший із заявників тимчасово зареєструвався за адресою по вулиці П. в м. Києві. Однак, за інформацією, наданою заявниками, їх сім'я продовжувала жити і платити збори за кімнату по вулиці З., яку вони реконструювали та модернізували за власний рахунок.

У жовтні 2002 р. Академія оборони і канцелярія Генерального прокурора заявили про порушення справи у Шевченківському районному суді м. Києва, намагаючись виселити сім'ю заявників із кімнати, яка знаходилась у будинку по вулиці З. Посилаючись на ст. 132 (1) Житлового кодексу, позивачі стверджували, що, оскільки перший із заявників подав у відставку з військової служби, він і його родина були змушені залишити житло, в якому їм була надана кімната на тимчасовій основі у зв'язку з військовою службою першого із заявників.

11 листопада 2003 р. суд ухвалив рішення проти заявників. Суд встановив, зокрема, що житло було надане заявникам на тимчасовій основі, як привілей у зв'язку з військовою службою першого із заявників. Оскільки перший із заявників прийняв рішення достроково розірвати контракт, не було жодних підстав залишати за ним та його сім'єю надане їм житлове приміщення. Відповідно до ст. 132 (1) Житлового кодексу, заявники були юридично зобов'язані звільнити житло по вулиці З.

9 грудня 2003 р. перший із заявників подав скаргу до Київського міського Апеляційного суду. 29 січня 2004 р. суд залишив у силі рішення від 11 листопада 2003 р. За словами заявників, Київський міський Апеляційний суд не повідомив їх про дату та час судового засідання, яке відбулося 29 січня 2004 р. Вони також стверджували, що двічі – у невстановлені дати у квітні 2004 р. та у 2005 р. – перший із заявників відвідав суд, аби дізнатися про стан судового розгляду, але не отримав жодної відповіді.

За словами заявників, 28 квітня 2004 р. їх було виселено з тимчасового житла по вулиці З. у м. Києві.

12 серпня і 26 вересня 2005 року перший із заявників подав письмову скаргу голові Апеляційного суду з приводу затримки у

розгляді його заяви. 3 жовтня 2005 р. заступник голови Апеляційного суду повідомив першому із заявників, що його справу вже розглянуто і рішення від 11 листопада 2003 року підтримано.

16 і 24 листопада 2005 року перший із заявників звернувся до Апеляційного суду з проханням надати копію рішення, прийнятого 29 січня 2004 р., яку отримав 29 листопада 2005 р.

13 грудня 2005 року заявники подали запит до Верховного Суду України, з метою дозволу отримання дозволу на позачергове оскарження в касаційному порядку рішень від 11 листопада 2003 р. і 29 січня 2004 р. на тій підставі, що вони не були повідомлені про останнє рішення від 29 листопада 2005 р.

20 грудня 2005 року Верховний Суд України відхилив клопотання заявників про дозвіл на позачергове подання апеляції, зазначивши, що, відповідно до ст. 325 (2) нового Цивільного процесуального кодексу України 2004 р., таке перенесення може мати місце лише впродовж одного року після ухвалення рішення, що підлягає апеляції.

4 травня 2006 р. заявники звернулися до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення їх прав, передбачених положеннями ст. 6(1) щодо права на справедливий суд та ст. 8 щодо права на повагу до приватного і сімейного життя.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав скаргу на порушення положень ст. 6 (1) Конвенції прийнятною, а решту заяви – непринятною. Суд також зазначив, що скарга стосовно проживання заявників у кімнаті гуртожитку не є обґрунтованою, відповідно до ст. 8 Конвенції.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КРИВЕНЬКИЙ проти України» від 16 лютого 2017 року (заява № 43768/07)³¹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, та протоколів до неї, зокрема:

ст. 6(1) «Право на справедливий суд»;

ст. 41 «Справедлива сатисфакція»;

ст. 1 «Зобов'язання поважати права людини» Протоколу 1.

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України В.О, Кривенький 1934 р. н., який проживає у м. Великі Гадомці.

Згідно з обставинами справи, 25 березня 1997 року заявник отримав сертифікат на право на земельну частку (пай), що підтверджує його право на отримання номінальної частки землі розміром 3,61 га, яка належить колгоспу. Як виявилось, виділена земля складалася принаймні з двох різних ділянок, одна з яких складала 0,6021 га.

18 березня 1999 р. Верховна Рада України розпорядилася експропріювати 150 га землі та передати її у володіння ЗАТ «Ю.С.С.» з експлуатації каолінових родовищ. Водночас, ЗАТ «Ю.С.С.» зобов'язали, зокрема, компенсувати місцевій раді збитки, завдані сільгоспвиробникам у зв'язку з експропріацією землі.

17 січня 2003 р. адміністрація Бердичівського району схвалила проект визначення меж земельних ділянок, що мають бути призначені окремим фермерам із земель, виділених колгоспу, та видала розпорядження підготувати відповідні сертифікати на право власності на землю.

31 серпня 2005 р. ЗАТ «Ю.С.С.» подало цивільний позов щодо анулювання сертифіката про право на землеволодіння, виданого заявнику 4 червня 2003 р.

12 грудня 2006 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на те, що він був позбавлений своєї

³¹ Judgement of the European Court of Human Rights in CASE OF KRYVENKYY v. UKRAINE of 16 February 2017 (Application no. 43768/07) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171478>

земельної ділянки на порушення до ст. 6(1) Конвенції та ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції. При цьому він вимагав 15 тис. євро компенсації матеріальних збитків, що, за його підрахунками, відповідає ринковій вартості землі, якої його було позбавлено, а також втраченого прибутку у зв'язку з його неспроможністю використовувати цю ділянку за сільськогосподарським призначенням. Крім того, заявник також вимагав 10 тис. євро компенсації за завдану йому моральну шкоду, 500 євро компенсації судових та інших витрат та 2 тис. 900 євро на оплату юридичних послуг його адвоката.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції, відхиливши решту вимог заявника як необґрунтовані, та зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набрання цим Рішенням статусу остаточного 10 тис. євро компенсації матеріальних збитків та моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «МОРОЗ проти України» від 2 березня 2017 року (заява № 5187/07)³²

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 6 «Право на справедливий суд»;

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя»;

ст. 9 «Свобода думки, совісті і релігії».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України О. В. Мороз, 1967 р. н., який на момент розгляду справи відбував покарання у вигляді тюремного ув'язнення.

³² Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF MOROZ v. UKRAINE of 2 March 2017 (Application no. 5187/07) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171501>

1 червня 2005 р. близько 10 год. ранку гр. О., президент Асоціації стоматологів України, був застрелений із гвинтівки у своєму кабінеті. Оскільки заявник був у цей час присутній у приміщенні, він викликав швидку допомогу і міліцію. Працівникам міліції він пояснив, що це був нещасний випадок: зокрема, він і гр. О. обидва цікавилися полюванням, він приніс зброю у подарунок гр. О., після чого відбувся постріл у той момент, коли гр. О. потягнув її на себе з метою роздивитися ближче. Заявника обшукали, відправили на судово-медичну експертизу, після чого обрали запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Пізніше цього самого дня він був допитаний у присутності свого адвоката. Адвокат заявника зазначив, що йому мала бути надана можливість поспілкуватися наодинці із підзахисним до проведення допиту, проте це прохання було відхилено.

Згодом заявнику висунули обвинувачення у вбивстві та пізніше – у незаконному виробництві, володінні та зберіганні вогнепальної зброї. З 5 липня 2005 р. до 25 січня 2007 р. він знаходився під вартою в центрі досудового ув'язнення м. Київ № 13 (далі – СІЗО).

У травні 2006 р. Київський міський апеляційний суд визнав заявника винним і засудив його до 15 років ув'язнення. Суд постановив, що заявник навмисно двічі вистрілив гр. О. в голову, намагаючись помститися за перешкоджання заявнику стати виконуючим обов'язки виконавчого директора Асоціації стоматологів України. Рішення суду ґрунтувалося на показаннях свідків, а також на висновку судово-медичної експертизи, що включав балістичну експертизу (яка суперечила свідченням заявника).

Заявник подав апеляцію, але у листопаді 2006 р. Верховний суд України підтримав рішення від травня 2006 р.

5 лютого та 4 липня 2006 р. заявник звертався до Апеляційного суду з проханням дозволити йому листуватися із родиною, але, не отримавши жодної відповіді, неодноразово скаржився до прокуратури, проте ці спроби також були безрезультатними.

7 вересня, а також 7 та 12 листопада 2006 р. заявник звертався з проханням до слідчого дозволити йому побачення із сім'єю, але

безрезультатно; за словами заявника, слідчий вимагав у нього гроші за надання такого дозволу.

1 жовтня 2006 р. заявник подав скаргу до Генеральної прокуратури про порушення права сповідувати релігію, але не отримав жодної відповіді. Згідно з обставинами справи, заявнику не дозволяли відвідувати церкву СІЗО, а його прохання, адресовані адміністрації СІЗО у 2005 р., щодо отримання дозволу на зустріч зі священником, залишилися без відповіді. За його словами, співробітники СІЗО також вилучили у нього всю релігійну літературу та предмети релігійного характеру.

Із 1 липня 2007 р. заявник був переведений до в'язниці № 72 для відбування покарання. За інформацією, наданою заявником, камера СІЗО площею 12 м² була переповнена (заявника тримали разом із трьома іншими ув'язненими, які часто палили), її приміщення – заражене комахами, тарганами і мишами, якість харчування й освітлення була вкрай незадовільною. Загалом, як зазначав заявник, умови тримання ув'язнених були антисанітарними, в результаті чого він заразився гепатитом В.

16 січня 2007 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, гарантованих йому положеннями ст. 3 з огляду на неналежні умови тривання під вартою у СІЗО та ненадання належної медичної допомоги; ст. 6 з огляду на порушення його права на захист на початковій стадії кримінального провадження (оскільки, зокрема, йому було відмовлено у спілкуванні з адвокатом перед допитом); ст. 8 – з огляду на ненадання дозволу на листування і побачення з членами сім'ї під час його перебування у СІЗО; а також ст. 9 – щодо вилучення релігійної літератури і предметів релігійного характеру та позбавлення можливості відвідувати церкву і зустрітися зі священником. З огляду на зазначене, заявник вимагав також відшкодування моральної шкоди у розмірі 1 млн 500 тис. євро.

Рішення Суду

Суд одноставно визнав порушення положень ст. 8 та 9 Конвенції, встановив відсутність порушення положень ст. 6, відхиливши при цьому решту вимог заявника, а також зобов'язав Україну виплатити йому впродовж трьох місяців із дати набрання

цим рішенням статусу остаточного 4 тис. євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ПАЛЬЧІК проти України» від 2 березня 2017 року (заява № 16980/06)³³

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, зокрема:

ст. 6 (1) і (3)(d) «Право на справедливий суд»;

ст. 7 «Ніякого покарання без закону»;

ст. 17 «Заборона зловживання правами»;

ст. 34 «Індивідуальні заяви»;

ст. 1 «Захист власності» Протоколу 1.

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України А. А. Пальчік, 1954 р. н., який на момент розгляду справи проживає в м. Костянтинівка. До арешту заявник обіймав посаду керуючого директора приватної компанії А.

Згідно з обставинами справи, приватна компанія А. уклала договір із російською компанією Е., відповідно до якого зобов'язалася експортувати певний обсяг феромарганцю до Росії.

За період із березня 2000 р. до квітня 2001 р. заявник як директор приватної компанії А. уклав договори з чотирма українськими компаніями, зазначеними в обставинах справи як Ф., Т., М. та Ш. (далі – компанії-продавці). Відповідно до умов цих договорів, приватна компанія А. мала придбати у компаній-продавців певні товари та заплатити їм певні суми з урахуванням ПДВ.

Між березнем 2000 р. і квітнем 2001 р. приватна компанія А. експортувала феромарганець до Росії, доставляла його компанії Е. та отримувала за це відповідні кошти. Згодом приватна компанія А. звернулася до українських органів влади з вимогою про

³³ Judgement of the European Court of Human Rights in CASE OF PALCHIK v. UKRAINE of 2 March 2017 (Application no. 16980/06) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171500>

відшкодування ПДВ, передбачене відповідними договорами, яке отримала у квітні 2002 р.

У 2002 р. проти заявника було порушено кримінальне провадження. За інформацією розслідування, єдиною метою укладення приватною компанією А. договорів із чотирма компаніями-продавцями (які було визнано фіктивними) було отримання відшкодування ПДВ за експорт товарів. Фактично зазначені компанії не продавали приватній компанії А. феромарганець, натомість заявник та обвинувачені у справі разом із ним особи купували феромарганець у приватних осіб без укладення будь-яких договорів та сплати ПДВ. Після цього заявник підробляв сертифікати якості та шахрайським шляхом отримував свідоцтва про походження товарів. За допомогою цих документів приватна компанія А. експортувала товари до Росії. Після експорту заявник отримував або звертався за відшкодуванням ПДВ на підставі фальшивих документів.

У своїх твердженнях заявник наполягав на автентичності договорів та справжності сертифікатів і свідоцтв, а також на тому, що приватна компанія А. купувала та експортувала феромарганець і отримувала відшкодування ПДВ відповідно на законних підставах.

В ході досудового розслідування було проведено допит великої кількості працівників компаній-продавців та інших залучених осіб; їх свідчення значно різнилися, але більшість із них згодом були визнані судом як обвинувальні.

У невизначену дату розслідування було завершено, а справу було передано на розгляд до Костянтинівського суду.

У період між 28 листопада 2003 р. та 27 серпня 2004 р. суд неодноразово викликав на судові засідання як свідків різних свідків, але жодного разу жоден із них не відвідав слухання у справі, посилаючись на різні причини. На судовому засіданні 27 серпня 2004 р. прокурор, у світлі зазначеного, звернувся до суду з проханням зачитати досудові показання свідків, які не з'явилися також і на засідання; оскільки сторона захисту не заперечувала, показання були зачитані, після чого засідання було продовжено.

29 вересня 2004 р. адвокат заявника звернувся до суду з вимогою повторно допитати гр. С., К. та Р., оскільки розгляд

документів справи виявив значні розбіжності і суперечності у їхніх досудових свідченнях. Суд відмовив у задоволенні цієї вимоги на підставі того, що показання зазначених свідків вже були зачитані в ході судового розгляду.

24 грудня 2004 р. суд визнав заявника винним у: 1) контрабанді (зокрема, експорті феромарганцю за підробленими документами), 2) незаконному заволодінні майном (коштами), що супроводжувалося зловживанням службовими обов'язками (отримання відшкодування ПДВ на підставі фіктивних і підроблених документів), 3) зловживанні службовим становищем та 4) підробці документів. За першим пунктом обвинувачення заявника було засуджено до семи з половиною років ув'язнення із заборотою займати керівні посади впродовж двох років, згідно з Кримінальним кодексом України 2001 р., а також встановлено інші, більш м'які види покарання, зазначивши при цьому, що менш суворі види покарання поглинаються більш суворим. Таким чином, остаточне покарання зводилося до семи з половиною років ув'язнення із заборотою займати керівні посади впродовж двох років.

Заявник подав апеляцію, зазначивши, *inter alia*, що при ухваленні рішення суд спирався на неперевірені показання свідків, а також мав ухвалювати рішення щодо контрабандного перевезення товарів, спираючись на Кримінальний кодекс 1960 р.

4 березня 2005 р. Апеляційний суд Донецької області ухвалив рішення, згідно з яким погодився з твердженням заявника щодо необхідності застосування судом саме Кримінального кодексу 1960 р., проте підтримав рішення суду першої інстанції, у тому числі щодо строку його ув'язнення. За словами заявника, йому не вдалося отримати копію рішення від 4 березня 2005 р., незважаючи на численні запити.

У березні 2005 р. адвокат заявника оскаржив обидва рішення, ухвалені проти заявника, у Верховному суді України. Водночас у травні, червні та серпні 2005 р. заявник самотійно звернувся зі скаргами до Верховного суду України, знову наголосивши на тому, що при ухваленні рішень суд спирався на неперевірені показання свідків та мав застосовувати положення Кримінального кодексу 1960 р.

6 вересня 2005 р. Верховний суд України (за відсутності заявника та його адвоката, яких не поінформували про дату і місце проведення слухання) у присутності прокурора відхилив скарги як заявника, так і його адвоката, посилаючись на достатню кількість показань свідків у справі, отриманих на стадії досудового розслідування.

15 травня 2009 р. заявника звільнили в результаті президентського помилування.

До Європейського суду з прав людини заявник звернувся 27 березня 2006 р. зі скаргою на порушення його прав, гарантованих йому положеннями ст. 6 (з огляду на розгляд скарг у Верховному суді України за відсутності як заявника, так і його адвоката; з огляду на те, що показання свідків, на основі яких заявника було засуджено, не були належним чином перевірені, а ще п'ятьох свідків взагалі не викликали для дачі показань; з огляду на те, що судові розслідування у справі заявника загалом було несправедливим), ст. 7 (з огляду на засудження заявника відповідно до положень Кримінального кодексу 2001 р., який набув чинності після скоєння заявником злочинів, за які його було засуджено), ст. 34 (з огляду на неотримання у розумний строк рішення апеляційного суду), ст. 1 Протоколу 1 у зв'язку з положеннями ст. 17 (з огляду на те, що в результаті кримінального переслідування заявника, його компанія була фактично зруйнована). Крім того, заявник вимагав 300 тис. грн відшкодування матеріальних збитків та 3 млн євро – моральної шкоди.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 6 (1) Конвенції щодо порушення принципу рівності і змагальності сторін у судовому процесі у Верховному суді України, ст. 6(1) і (3)(d) щодо прийняття судом до розгляду неперевірені свідчення одного зі свідків, не визнавши при цьому порушень за іншими скаргами заявника.

Суд також зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців з дати набрання цим Рішенням статусу остаточного 1

тис. євро відшкодування моральної шкоди та 600 євро компенсації судових витрат.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «КУЗЬМЕНКО проти України» від 9 березня 2017 р. (заява № 49526/07)³⁴

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, зокрема:

ст. 6 (1) «Право на справедливий суд»;

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України А. В. Кузьменко, 1974 р. н., який проживає у місті Чернігів.

25 січня 2007 р. Деснянський районний суд м. Чернігова (далі – районний суд) видав ордер на обшук квартири заявника на предмет наявності мобільного телефону, про викрадення якого було оголошено.

30 січня 2007 р. працівники міліції обшукали квартиру заявника в його присутності та вилучили три мобільних телефони, які, за його словами, належали йому та членам його сім'ї. Як повідомив заявник, вилучені телефони були повернуті та ані йому, ані членами його родини не були висунуті обвинувачення, що послужили б підставою для видачі ордера на обшук.

3 березня 2007 р. заявник подав адміністративну скаргу до районного суду, стверджуючи, що його будинок обшукали незаконно та прагнути відшкодування моральної шкоди за порушення недоторканності приватного життя.

5 березня 2007 р. районний суд відмовив заявнику у розгляді вищевказаної скарги, посилаючись на відсутність відповідної юрисдикції. Суд, зокрема, зазначив, що всі скарги, які стосуються незаконності процесуальних дій правоохоронних органів, вчинених

³⁴ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KUZMENKO v. UKRAINE of 9 March 2017 (Application no. 49526/07) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171782>

у зв'язку з розслідуванням кримінальної справи, повинні бути подані в рамках відповідної кримінальної справи на підставі ст. 234 та 236 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК), чинного на момент обставин справи.

Заявник оскаржив це рішення. Він стверджував, що в нього не було реальної можливості отримати відшкодування на підставі положень КПК, оскільки кримінальний суд може розглядати лише скарги щодо дії слідчих органів в рамках розгляду кримінальної справи. У ситуації заявника такий засіб судового захисту не міг бути ефективним, оскільки він не мав жодного процесуального статусу у цій кримінальній справі і ніколи не був поінформований про хід відповідних судових розглядів. Однак, оскільки заявник вважає себе жертвою незаконного обшуку, незалежно від результату кримінального провадження, він також вважає, що мав право подати адміністративну скаргу згідно зі ст. 2 і 4 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС).

15 травня 2007 р. Київський апеляційний адміністративний суд відхилив скаргу заявника, підтримавши рішення суду першої інстанції.

Заявник подав касаційну скаргу. Він повторно навів раніше надані докази, а також заявив, що його позов проти працівників міліції стосовно відшкодування моральної шкоди не може бути розглянутий та вирішений в рамках кримінальної справи проти третьої сторони. 13 травня 2009 р. Вищий адміністративний суд України її відхилив.

1 листопада 2007 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, гарантованих ст. 6 (1) Конвенції з огляду на проведення незаконного обшуку в його квартирі, а ст. 8 та 13 спільно зі ст. 8, згідно з якими заявник скаржився на те, що обшук у його квартирі був незаконним, а він не мав ефективних засобів судового захисту на національному рівні. Заявник вимагав також 35 тис. грн відшкодування моральної шкоди.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 6 (1) Конвенції, а також встановив п'ятьма голосами проти двох, що

необхідно розглянути прийнятність скарги за ст. 8 окремо та у її зв'язку зі ст. 13 Конвенції.

Суд також зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 1 тис. 500 євро відшкодування моральної шкоди.

У своїй окремій думці судді Нуссбергер та Ранцоні визнали порушення ст. 6 (1) Конвенції, проте висловили переконання, що заява про порушення ст. 8 має бути розглянута окремо від скарги на порушення положень ст. 13, навівши відповідне обґрунтування.

IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Пріоритети та оцінка перспектив головування Мальти у Раді ЄС у першому півріччі 2017 року³⁵

15 грудня 2016 року на черговому Саміті Європейської Ради міністр закордонних та європейських справ Словаччини так підсумував зроблені його країною кроки: «На початку свого першого в історії головування в Раді ЄС Словаччина зобов'язалася зосередитися на зміцненні ЄС на благо всіх його громадян. Зрештою, я вважаю, що ми виконали це завдання».

Крім цього, на Саміті розглядалися такі важливі питання, як: 1) проблема міграції (здійснено оцінку заходів співробітництва у рамках ЄС–Туреччина, угод про партнерство, укладених з африканськими країнами, а також стану справ у реформуванні правил надання притулку в ЄС); 2) забезпечення безпеки з акцентом на реалізації програми співробітництва ЄС з питань зовнішньої безпеки й оборони; 3) економічний і соціальний розвиток, молодіжна політика (зокрема, підбиття підсумків створення Європейського фонду стратегічних інвестицій та боротьби з безробіттям серед молоді); 4) зовнішні зв'язки ЄС з акцентом на референдумі у Нідерландах щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС³⁶.

На Саміті обговорювалися також питання розширення ЄС, процес стабілізації і асоціації; учасники також затвердили чітку позицію щодо створення Європейського фонду сталого розвитку, що на крок наблизило його до реальності. Щодо пріоритетів розвитку ЄС на 2017 рік, на увагу заслуговують їх напрями за шістьма основними аспектами: створення робочих місць, інвестиції у соціальну безпеку в Європі, реформа міграційної політики, створення єдиного цифрового ринку, позитивні зміни в енергетичній політиці та політиці щодо зміни клімату. Вперше за весь час пріоритети ЄС було закріплено на законодавчому рівні, що, на думку експертів, допоможе досягти прогресу саме в тих сферах, у яких це найбільш необхідно.

³⁵ Maltese presidency in the Council of the European Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eu2017.mt/en/Pages/home.aspx>

³⁶ European Council / Council of the EU [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2016/12/15/>

Зазначені пріоритети перейняла Мальта, яка головує в Раді ЄС у першому півріччі 2017 року³⁷. Експерти зазначають, що головування Мальти – країни південного регіону – фокусуватиметься переважно на вирішенні міграційної кризи, боротьбі з безробіттям та підтримці створення єдиного цифрового простору. За оцінками експертів, Україні, зокрема, не варто очікувати, що Мальта акцентуватиме увагу на партнерстві та допомозі нашій державі, як можна було очікувати від Словаччини, через ряд причин: близькість та політична залежність від Франції; традиційні для південного регіону проблемні питання (інвестиції, безробіття, міграція); традиційна для головуючої держави відсутність інтересу до зовнішньої політики загалом і питань розширення, зокрема.

Реформування європейської міграційної політики

Постійне виникнення нових викликів для європейської політики у сфері міграції зумовлює активізацію законодавчих зусиль як на загальноєвропейському, так і на національному рівнях.

Підвищення ефективності міграційної політики ЄС є ключовим питанням європейського порядку денного. Зокрема, цей пріоритет закріплений серед основних на період головування Мальти у першому півріччі 2017 року³⁸. Крім того, у своїх Висновках від 20–21 жовтня 2016 року Європейська Рада закликала держави – члени ЄС підвищити ефективність національних адміністративних процедур, пов'язаних із поверненням громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території ЄС³⁹. Мальтійська декларація глав держав і урядів, підписана 3 лютого 2017 року⁴⁰, також підкреслила необхідність перегляду міграційної

³⁷ 2017 Maltese Presidency of the Council of the European Union Priorities [Електронний ресурс]. – режим доступу:

[https://www.eu2017.mt/Documents/Maltese%20Priorities/EU2017MT%20-%20Presidency%20Priorities%20\(EN\).pdf](https://www.eu2017.mt/Documents/Maltese%20Priorities/EU2017MT%20-%20Presidency%20Priorities%20(EN).pdf)

³⁸ 2017 Maltese Presidency of the Council of the European Union Priorities [Електронний ресурс]. – режим доступу:

[https://www.eu2017.mt/Documents/Maltese%20Priorities/EU2017MT%20-%20Presidency%20Priorities%20\(EN\).pdf](https://www.eu2017.mt/Documents/Maltese%20Priorities/EU2017MT%20-%20Presidency%20Priorities%20(EN).pdf)

³⁹ European Council conclusions of 20-21 October 2016, EUCO 31/16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2016/10/20-21/>

⁴⁰ Malta Declaration by the members of the European Council on the external aspects of migration: addressing the Central Mediterranean route of 3 February 2017 [Електронний

політики ЄС на основі об'єктивного аналізу шляхів застосування правових, інфраструктурних, фінансових і практичних механізмів та інструментів, що існують на союзному та національному рівнях. Її сторони привітали намір Європейської Комісії невідкладно представити оновлений План дій ЄС щодо повернення мігрантів і надати настанови щодо більш оперативного їх повернення як Союзом, так і його державами-членами, а також ефективної реадмісії, спираючись на чинне *acquis*. На виконання цього заклику 17 березня 2017 року Комісія ухвалила Рекомендацію 2017/432 про підвищення ефективності повернення громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території ЄС, спираючись при цьому на Директиву 2008/115/ЄС Європейського Парламенту та Ради⁴¹ як ключовий документ ЄС у цій сфері.

Крім того, Рада Європи як активний учасник міграційних процесів на європейському континенті, у січні ц. р. також ухвалила резолюцію, якою ще раз наголосила на необхідності реформування європейської міграційної політики⁴². Зокрема, цим документом Парламентська асамблея РЄ закликала держави-члени активізувати і посилити співпрацю з іншими учасниками цього процесу, зокрема УВКБ ООН, через інтенсифікацію предметного діалогу, а також активніше експлуатувати можливості Банку розвитку РЄ для фінансування соціальних проектів, що стосуються прийому мігрантів та їх інтеграції. Щодо держав-членів та інституцій ЄС, ПАРЄ рекомендувала забезпечити ефективність контролю зовнішніх кордонів шляхом здійснення заходів, запропонованих Європейською Комісією в її пакеті пропозицій, схваленому Європейським Парламентом у липні 2016 року, і, зокрема, забезпечивши належне фінансування та функціонування новоствореної Європейської прикордонної берегової охорони⁴³

ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/01/03-malta-declaration/>

⁴¹ Див. стор. 32 цього випуску.

⁴² Resolution 2147 (2017) The need to reform European migration policies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23484&lang=en>. Див. також стор. 00 цього випуску.

⁴³ Регламент (Євросоюз) 2016/1624 Європейського Парламенту та Ради від 14 вересня 2016 року про Європейську прикордонну берегову охорону, а також внесення змін до Регламенту (Євросоюз) 2016/399 Європейського Парламенту та Ради і скасування Регламенту (ЄС) № 863/2007 Європейського Парламенту та Ради, Регламенту Ради (ЄС) № 2007/2004 і Рішення Ради 2005/267/ЄС / Реферативний огляд європейського права

відповідно до застосовних європейських та міжнародних стандартів.

Зазначені заходи доповнює пакет законодавчих актів т. зв. м'якого права ЄС, ухвалений Європейською Комісією 25 січня 2017 року, що мають також зробити свій внесок у врегулювання вкрай чутливих для ЄС останнім часом питань міграції та безпеки. До цього пакету належать:

– Спільне повідомлення Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради «Міграція із Центрально-Середземноморського регіону: врятувати життя людей через управління міграційними потоками» (JOIN (2017) 04 final)⁴⁴ (Комісія та Високий представник ЄС із закордонних справ і політики безпеки пропонують ряд додаткових заходів для зміцнення діяльності ЄС у цій сфері. Зокрема, як частину комплексної стратегії ЄС, це Повідомлення визначає перелік ключових напрямів діяльності з огляду на управління міграційними потоками і врятування людських життів у Центрально-Середземноморському регіоні);

– Пропозиція щодо Імплементативного рішення Ради стосовно Рекомендації щодо тимчасово пролонгованого контролю на зовнішніх кордонах за виняткових обставин, які створюють ризики для загального функціонування Шенгенської зони (COM (2017) 040 final – 2017/014 (NLE))⁴⁵ (Комісія, зокрема, пропонує, аби Рада дозволила Австрії, Німеччині, Швеції, Данії та Норвегії продовжувати здійснювати тимчасовий контроль на зовнішніх кордонах ще упродовж трьох місяців);

– Доповідь Комісії Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради щодо запровадження Європейської берегової

права : інформаційно-аналітичний дайджест / Вип. 4 (2016) (жовт. – груд. 2016 р.) – К., 2016. – С. 35.

⁴⁴ Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council - Migration on the Central Mediterranean route - Managing flows, saving lives JOIN (2017) 04 final [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017JC0004>

⁴⁵ Proposal for a Council Implementing Decision setting out a Recommendation for prolonging temporary internal border control in exceptional circumstances putting the overall functioning of the Schengen area at risk COM (2017) 040 final - 2017/014 (NLE) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017PC0040>

прикордонної охорони (COM (2017) 042 final)⁴⁶ (Комісія оцінює прогрес, якого було досягнуто та обсяг роботи, яку необхідно здійснити задля забезпечення функціонування у повному обсязі новоствореної Європейської прикордонної берегової охорони упродовж трьох місяців після її створення. Перші три місяці функціонування Європейської прикордонної берегової охорони та впровадження на практиці її механізмів засвідчили узгоджену діяльність всіх учасників цього процесу з розширення і зміцнення своїх можливостей щодо захисту зовнішніх кордонів ЄС);

– Повідомлення Комісії Європейському Парламенту, Європейській Раді та Раді «Четвертий звіт про діяльність у напрямі до ефективного і справжнього Безпекового союзу» (COM (2017) 041 final)⁴⁷ (Комісія представила свій четвертий звіт про діяльність, здійснену у напрямі ефективного функціонування Безпекового союзу, як це було передбачено у Європейському порядку денному з питань безпеки у квітні 2015 року).

Таким чином, європейське законодавство поповнилося новелами, які мають суттєвий функціональний потенціал для забезпечення якісного оновлення законодавчого поля і його практичної реалізації.

⁴⁶ Report from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council on the operationalisation of the European Border and Coast Guard COM (2017) 042 final [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017DC0042>

⁴⁷ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council — Fourth Progress Report towards an effective and genuine Security Union COM (2017) 041 final [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017DC0042>

Інформаційно-аналітичний дайджест

РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Січень – березень 2017 р.

Редакційна колегія серії:

Баймуратов М. О., Буроменський М. В.,
Гріненко О. О., Дмитрієв А. І.

Випуск підготували:

Ворошилова І. В., Горькавий С. С.,
Кравчук І. В., Локшина Ю. В., Санченко А. Є.

Формат 60x90/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 3,79. Обл.-вид. арк. 4,63.

Оригінал-макет підготовлено в
Інституті законодавства Верховної Ради України
04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.